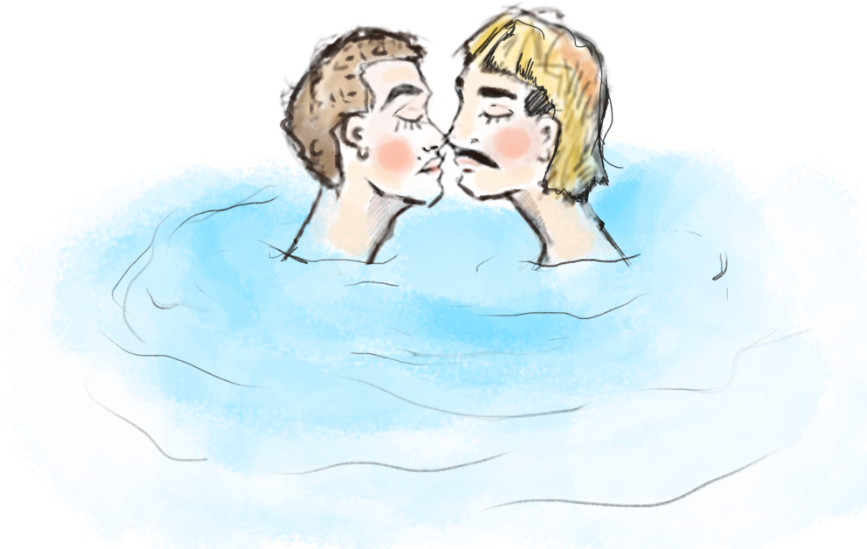

Normit nurin, etuoikeudet esiin,
turva tiloihin, valtaa
vallattomille ja hyvinvoinnista
ehto

Opinnäyte toiseudesta

ERIC BARCO

TIIVISTELMÄ**PÄIVÄYS: 31.3.2020**

TEKIJÄ Eric Barco	KOULUTUS- TAI MAISTERIOHJELMA Näyttelijäntaitteen koulutusohjelma		
KIRJALLISEN OSION / TUTKIELMAN NIMI Normit nurin, etuoikeudet esiin, turva tiloihin, valtaa vallattomille ja hyvinvoinnista ehto	KIRJALLISEN TYÖN SIVUMÄÄRÄ (SIS. LIITTEET) 63		
TAITEELLISEN / TAITEELLIS-PEDAGOGISEN TYÖN NIMI ABC. Työryhmä: Eric Barco, Henna Helasvuo, Iida Jauho, Miia Junes, Martta Jylhä ja Hilikka Saarela. Ensi-ilta 18.5.2019, Pengerpuisto, Helsinki. Taiteellinen osio on Teatterikorkeakoulun tuotantoa ☐ Taiteellinen osio ei ole Teatterikorkeakoulun tuotantoa (tekijänoikeuksista on sovittu) ☒ Taiteellisesta osiosta ei ole tallennetta ☐			
Kirjallisen osion/tutkielman saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä ☒ Ei ☐	Opinnäytteen tiivistelmän saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä ☒ Ei ☐
<p>Kirjoitan tässä opinnäytetyössä toiseuden, ulkopuolisuuden ja erilaisuuden kokemuksistani kumpuavista teemoista.</p> <p>Ensimmäisessä kappaleessa kerron itsestäni ja kouluhistoriastani sekä esittelen Standpoint-ajattelun. Avaan hieman opinnäytteeni lähtökohdista, miksi ajauduin kirjoittamaan hyvinvointiin liittyvistä teemoista sekä mitkä tekijät ovat vaikuttaneet minuun kouluajanani sekä kirjallisen opinnäytteen aiheen ja suunnan löytymisessä. Kirjoitan lyhyesti vuosi vuodelta matkastani Teatterikorkeakoulun ensimmäisestä vuodesta nykyhetkeen ja tämänhetkiseen sijaintiini – standpointiin - maailmassa. Pohdin mitä teatteritaiteen maisteriksi valmistuminen tarkoittaa ja miksi koen voimattomuutta taiteilijana. Puran auki omat etuoikeuteni</p> <p>Toisessa kappaleessa avaan käsitteistöä valtarakenteista, etuoikeuksista, normeista, syrjinnästä, diversiteetistä ja representaatiosta. Pohdin kysymyksiä kuten: kenelle taidettani teen, kenen tieto on arvokasta, kenen taidekäsitteet olen ominut. Pohdin klassikonäytelmien ongelmallisuutta ja toiseuttamisen käsittelemistä taiteessa. Kuvailen syrivää yhteiskuntaa ja vahingoittavaa stereotypisointia. Yritän ymmärtää mitä etuoikeudet ja normit ovat tarkemmin ihonvärin, sukupuolen ja toimintakyvyn näkökulmista niin laajemmin yhteiskunnan tasolla että esittävän taiteen kontekstissa. Kirjoitan monimuotoisuudesta – niin ihmisten erilaisuuden, kuin luonnon biodiversiteetin ja elimistömmen mikrobiston tasolla. Perustelen sitä, miksi tarvitsemme rikkaan monipuolista representaatiota esittävässä taiteessa ja toisaalta myös sitä, millaista toisintamista emme välttämättä näyttämöllä tarvitsisi.</p> <p>Kolmannessa kappaleessa kirjoitan tiloista, muun muassa luonnon ja ihmisen jalostamien tilojen vaikutuksesta kehoon. Kirjoitan siitä, kuinka joogassa hengitys, asanat ja rentoutuminen on mullistanut elämäni. Pohdin mitä turva on yhteisissä jaetuissa tiloissa, mitä yhteisyys on. Tarkemmin yritän ymmärtää esittävään taiteeseen liittyvää rajallisuutta ja rajattomuutta: missä menee roolien, nimikkeiden ja näyttämön rajat. Kirjoitan lisäksi eräästä minulle hyvin tärkeästä ja maailmanlaajuisestikin ainutlaatuisesta yllättävästä tilasta sekä klubikulttuurista osana turvallisempien tilojen mahdollistajana. Lopuksi avaan vielä feministisen näyttämön ja harjoittelun merkitystä oman esimerkin kautta että lainatun kysymyslistan muodossa.</p> <p>Viimeisessä kappaleessa pohdin tulevaisuutta ja muutosta, keinoja kohti kestävämpää maailmaa esimerkiksi kielen, kohtaamisen ja unelmoimisen keinoin. Pohdin kiitollisuutta ja riittämistä ja keskityn hetkeksi siihen mitä on. Päätän työni manifestointiin ja levollisuuteen, joka on tässä.</p>			
ASIASANAT Normit, toiseus, seksuaalivähemmistöt, homous, etuoikeudet, syrjintä, valta, turva, standpoint, diversiteetti, jooga, tila, metsä, luonto, rajat, feminismi, kiitollisuus, unelmointi, turvallinen tila, Sonya Lindfors, Emilia Kokko, monimuotoisuus, representaatio, berghain, klubikulttuuri, hengitys, rentoutuminen, palautuminen, rajattomuus, queer			

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO: KOHTI HYVINVOINTIA	4
1.1. <i>Matkani</i>	6
1.2. <i>Standpoint</i>	9

2. TILAA-ANTAVA VALTARAKENNE	13
2.1. <i>Kenelle taidettamme teemme?</i>	13
2.2. <i>Miten yhteiskunta syrjii?</i>	16
2.3. <i>Miten etuoikeudet vaikuttavat?</i>	18
2.4. <i>Purkamassa normeja</i>	20
2.5. <i>Monimuotoisuus on rikkautta</i>	24
2.6. <i>Käsittämättömiä representaatioita</i>	28

3. TILAT	30
3.1. <i>Kehon tila joogassa</i>	32
3.2. <i>Yhteiset tilamme</i>	34
3.3. <i>Rajattomuus esittävässä taiteessa</i>	36
3.4. <i>Berghain – ainutlaatuinen tila</i>	40
3.5. <i>Feministinen harjoittelu</i>	42

4. KEINOJA KOHTI PAREMPAA TULEVAISUUTTA	47
4.1. <i>Maailma muuttuu</i>	47
4.2. <i>Nyt on kiitollisuus ja riitän</i>	48
4.3. <i>Sanoilla ja hymyllä on väliä</i>	51
4.4. <i>Unelmia</i>	53

Lähteet

1. JOHDANTO: KOHTI HYVINVOINTIA

eilen oli ensimmäinen opinnäyteseminaari [-seminaari]. siitä tuli yhtäkkiä tosi tärkeä tilaisuus, ensinäkin koska menin tosi hajalle. jouduin myöntämään, ettei teatteri kiinnosta mua ja että oon keskellä aikamoista prosessia halujeni ja tulevaisuuteni kanssa. haluanko es valmistua?

- Muistiinpano 13. syyskuuta 2018

Tämän opinnäytteen kirjoittaminen on ollut merkittävä matka kohti selkeyttä haluissani, suunnassani taiteilijana sekä tyyneyden löytämistä sisäisiin levottomuuksiin.

Kirjoitusprosessi on ollut tärkeä osa kasvuani taiteilijaksi, ymmärtämään epävarmuuden ja ulkopuolisuuden tunteiden syntyperiä, erilaisuuden kokemustani ja pahoinvointiani Teatterikorkeakoulun opintojeni aikana. Olen kirjoittanut opinnäytetyötäni monissa paikoissa: Espanjassa, Puolassa, Balilla, Oodissa, Teakilla, kahviloissa ja kotona vuosina 2018-2020, aikana jolloin metoo-liike ja ilmastonmuutos, Trump, Greta Thunberg ja Sanna Marin ovat muuttaneet maailmaa, Suomi täytti 100-vuotta ja voitti jääkiekossa ja hiihdossa kultamitaleja sekä koronavirus tappaa kymmeniä-, ellei satojatuhansia ihmisiä ympäri maailmaa.

Pohtiessani opinnäytetyöni aiheita, rajasin aluksi otsikoksi *Hyvinvointi*. Halusin kirjoittaa sellaisista asioista, jotka voivat saada minut terveemmäksi ja voimaan paremmin. Tämä opinnäyte on tila, johon minulla on valta. Koin tärkeäksi kysyä itseltäni, mihin haluan tätä valtaa ja tilaa käyttää. Olen kokenut luonnon merkittävänä mielentilaani nostavana tekijänä, jonka vuoksi se kulkee mukana myös tässä työssä.

Mitä hyvinvointi on? Miten olen löytänyt tasapainoa koulumatkani varrella? Miksi koulutusohjelmani rakenteet ovat tuntuneet puristavilta? Miksi oppilaat uupuvat? Mistä hyvinvointi koostuu? Kenellä on vastuu huolenpidosta, hyvinvoinnista ja levosta?

Kirjoitan itselleni tärkeistä normien, etuoikeuksien, turvan, vallan ja hyvinvoinnin käsitteistä ja siitä, miten ne suhtautuvat toiseuteen. Eräänä tärkeänä ajatteluni ohjaavana tekijänä opinnäytteessäni on brasilialaiselta

teatteriohjaaja-dramaturgi Rodolfo García Vázquezilta oppimani Standpoint-ajattelu, joka sulautuu muihin käsittelemiini asioihin mutkattomasti.

Viitataan opinnäytteessä useasti queerfeministi, näyttelijä ja esitystaiteilija Emilia Kokon kurssiin *VINO NÄYTTÄMÖ - taiteellinen tietäminen - keskeneräisyydet - väliaikaisuudet - keitaat ja teetauot - hauraat rakenteet* sekä hänen taiteeseensa ja koreografi Sonya Lindforsin kurssiin *Noble Savage* ja Lindforsin ja sukupuolentutkija-teatterintekijä Olga Palon kanssa yhdessä järjestettyyn mestarikurssiin *DECOLONIZING THE STAGE - kohti antirasistista feminististä näyttämöä* sekä Lindforsin taiteeseen. Tärkeimpinä lähdemateriaaleina olen käyttänyt Atlas Saarikosken ja Solja Koveron Seta ry:lle toimittamaa *Älä olet, normit nurin!* –opasta sekä Sonya Lindforsin Urbanapalle toimittamaa *Toiseus 101* -julkaisua. Käytän paljon otteita muistiinpanoistani vuosilta 2018-2019 sekä lainauksia *Suomalainen metsäkylpy* –kirjasta. Työn kuvituksen on tehnyt kumppanini Saban Ramadani.

Opinnäytteeni on rakenteiden kyseenalaistamista, oman paikkani hahmottamista suuremmissa konstruktiossa ja sen selventämistä, mikä mahdollisesti voisi auttaa minua voimaan paremmin ja tulemaan onnellisemmaksi. Opiskelemalla ympäröivän todellisuutemme vallitsevia normeja ja niitä kyseenalaistamalla sekä kriittisesti tarkastelemalla tulen tietoisemmaksi omista ominaisuuksistani, vaikeuksistani sopeutua tietynlaisiin rakenteisiin. Kykenen muuttamaan maailmaa monimuotoisemmaksi ymmärtämällä ja vaalimalla erilaisuuden rikkautta.

Haluan omistaa tämän opinnäytetyön kaikille niille, jotka ovat kokeneet syrjintää tai sortoa ja joutuvat edelleen kamppailemaan oikeuksiensa ja olemassaolonsa puolesta. Ajattelen teitä.

”Normikriittisyys on asenne, aktiivista pohdintaa, valtasuhteiden näkyväksi tekemistä, tilanteiden käsittelyä ja uusien tapojen luomista.” (Saarikoski & Kovero 2013, 53)

1.1. Matkani

Aloitan kertomalla lyhyesti muistoja kouluajaltani, se saattaa auttaa pääsemään sisälle opinnäytteeni teemoihin.

Ensimmäisenä vuonna voin hyvin, en kyseenalaistanut mitään ja nautin vaan opiskelusta. Voisi sanoa, että suoritin kurssit kiltisti ja olin huoleton.

Toisen vuoden syksyllä akrobatiakurssin aikaan vanha välilevyvaivani alkoi temppuilla. Sen aikaansaamat alakuloisuus ja kykenemättömyys kantoivat kauas. Myös aiemmin kesällä tullut ahdistus sosiaalisista tilanteista - paine olla jotain - vaikutti motivaatiooni näytellä. Aloin epäillä, olenko oikeassa paikassa. Yllätyksekseni sain nimiroolin *Oblomov*-näytelmästä keväällä, joka prosessina oli Tuomas Vaahtoluodon ohjauksessa tosi miellyttävä. Roolityö tuntui hyvältä, toisin kun myöhemmin keväällä ollut Shakespeare-kurssi, jolloin motivaationi romahti taas. Koulun rakenteet tuntuivat jotenkin hylkivän minua tai tarpeitani, tuntui vääränlaiselta tuntea niin kuin tunsin.

Seuraavan kesän jälkeen päätin pitää väli vuoden, tai kevennetyn vuoden, joksi se myöhemmin muuttui. Näihin aikoihin hakeuduin myös psykoterapiaan, sillä oma itsetukeni ei tuntunut enää riittävän ymmärtämään halujani ja haasteitani. Kävin kolmantena vuotena yhden lavastuskurssin, ohjaajien ja dramaturgien kurssin koreografiasta sekä naamioteatterikurssin keväällä luokkani kanssa. Sain uutta energiaa näyttelijäntaiteen koulutusohjelman ulkopuolisista kursseista.

Seuraavana syksynä hyppäsin innoissani uuden vuosikurssin kelkkaan niin sanotun HAM-museo-kurssin, eli entisen monologikurssin, ja musatanssiproduktion merkeissä. HAM-kurssilla teimme Yayoi Kusaman näyttelyyn sooloperformanssit. En edelleenkään oikein saanut kiinni, millaiseen työtehtävään tai rooliin kehoni ja ilmaisuni sopisi tai mitä tärkeää työssäni käsittelisin. Kevällä kävin naamioteatterikurssin uudestaan, joka oli positiivinen kokemus: tunsin todella, että jotain oli vuoden aikana tapahtunut ajattelussani. Loppukeväästä teimme Anni Rajamäen kirjoittaman ja ohjaaman kandidaatin taiteellisen opinnäytteen *Koira kuolee*, joka oli työryhmäjännitteineen haastava ja opettava.

Kandiksi valmistuttuani olin syksyllä Teatteri Takomolla Minna Harjuniemen ohjaamassa *Glory Daysissä*, jota varjosti henkilökohtainen epävarmuuteni pitkän linjan tekijöiden keskellä sekä vanha pohdintani olenko oikealla alalla. Seuraavan kevään muutaman kuukauden Berliini-vaihto ja Mikko Roihan dramatisoima ja ohjaama *Oresteia* olivat raikas tuulahdus, vaikkakin itse projektiin ei syntynyt henkilökohtaista suhdetta. Haaveilin koulun jälkeisestä ajasta. Kesällä kävin valinnaisen kurssin, Emilia Kokon pitämän *Vino näyttämön*. Kirjoitin näihin aikoihin turhautumisestani pitkän kirjeen professoreilleni, sillä halusin vaikuttaa jotenkin.

Kesän jälkeen *Oresteian* kiertueella ja aloitellessani kirjallista opinnäytettäni aloin pikkuhiljaa ymmärtää, etten ehkä todella halua näyttelijäksi, vaikkakin Sevillan teatterikoulussa vieraillessani pieni toiveen pilke vilahtikin. Aloin ymmärtää, etten jaksa enää sietää jatkuvaa keskeneräisyyttä. Seuraavan kevään palasin lavastuksen koulutusohjelman kurssille, joka oli nautinnollinen, sekä näytelin Jeesusta Helsingin tuomiokirkkoseurakunnan toteuttamassa jättitapahtumassa *Via Cruciksessa*. Kesän olin mukana FremantleMedian tuottamassa *Rantabaari*-saippuasarjassa, joka *Via Cruciksen* kanssa molemmat olivat minulle henkilökohtaisesti eettisesti haastavia projekteja ei vaan sisältöjen, vaan myös julkisuuden kannalta. Ja myönnettäköön: otin projektit vastaan uteliaisuuttani ja taloudellisista syistä, en ensisijaisesti intohimosta. Samaan aikaan tutkin uudenlaisia harjoitustapoja itse koollekutsumani työryhmän kanssa performatiivisessa tanssiteatteriesityksessämme *ABC*, jota esitimme Uuden Kaupungin Teatterin tuotantona.

Nyt, seitsemäntenä vuotena tässä koulussa, koen ettei teatteri, johon olen kasvanut, enää kuulu minulle. En ole käynyt teatterissa paljoa enkä jostain syystä ole kiinnostunut siitä. En koe haluavani vaikuttaa Suomen teatterista. Viime vuosina olen käynyt lähinnä kursseja muista koulutusohjelmista ja ajatus osallistumisesta kokoillan improvisaatioproduktioon tai estradilaulukurssille kuulostaa luotaantyöntävältä. Hakeuduin taiteellista opinnäytetyötäni varten koreografiseen produktioon, joka innosti minua erilaisine työtapoineen. Palaan tähän produktioon *Shall we have a drink before I start to cry?* myöhemmin työssäni.

Kaiken tämän jälkeen, mitä tarkoittaa valmistuminen teatteritaiteen maisteriksi?

Valmistuessani teatteritaiteen maisteriksi saan siis kyseisen arvonimen, mutten suoranaisesti ammattia. Jos olisin vuonna 2012 päättänyt ottaa koulupaikan vastaan Pohjois-Karjalan ammattikoulusta, saattaisin olla nyt ammatiltani virallisesti tanssija. Yliopistosta valmistuessamme emme virallista ammattinimikettä saa. Ehkäpä taiteen maisteria voisi kutsua taiteen ammattilaiseksi? Sellainen koen olevani, mutta vierastan edelleen sanaa *näyttelijä*. Voin ylpeästi kertoa olevani teatteritaiteen maisteri, joskin näyttelijäksi esittäytyminen vaatii edelleen ponnisteluja. Näyttelijäyys sellaisena jona olen sen sisäistänyt ja millaiseen identiteettiin sen liitän, eivät tunnu olevan osa minua. Näyttelijän roolin kuva taiteen kentällä tarvitsee laajentumista, siksi olen yhä enemmän kiinnostuneempi käyttämään itsestäni nimikettä *esitystaiteilija*. Nykyesitys ja esitystaide inspiroivat minua sanoina enemmän kuin pitkän tradition omaava ”teatteri”.

Koen olevani voimaton taiteilija. Voimattomuus on saanut minut haluamaan luopua taiteesta. Olen haaveillut vuosia omasta vapaasta ajasta, sillä olen ollut ala-asteelta asti oppilaitoksissa. Olen ajatellut valmistumiseni jälkeen jättäväni taiteen ennalta määrittelemättömäksi ajaksi. Ajatus on helpottava. Olen pyöritellyt yleistä luovuttamisen ja irtipäästämisen filosofiaa jo vuosia, josta kirjoitin kandidaatin opinnäyte-portfoliiossani *Minä minä minä ja mun tunteet* vuonna 2017. Olen esiintynyt 8-vuotiaasta lähtien, aluksi tanssiesityksissä, sitten näytelmissä ja nykyteatteriesityksissä sekä performansseissa. Viimeiset 10 vuotta olen ollut viikoittain tekemisissä näyttelemisen ja teatterin kanssa. Nyt tuntuu, että tarvitsen etäisyyttä taiteesta ja esiintyjyydestä. Lainasin kandidatiportfoliiossani Tommy Hellsteniä, joka teoksessaan *Saat sen mistä luovut* kirjoittaa elämän paradoksaalisuudesta. Hän kirjoittaa muun muassa, että ”Matkalle pääsee se, joka pysähtyy” sekä ”Jos etsit turvaa, elä vaarallisesti” (Hellsten, 2000). Ehkä ajatusleikki uuden tilan mahdollistamisesta elämäni on osa tätä luopumista ja saamista¹.

Samalla kun viime vuosina kiinnostukseni näyttelemiseen on ruvennut häilymään, on tilalle saapunut muita innostaja-aiheita. Poliitiikka, erityisesti yhdenvertaisuuskysymykset ja intersektionaalinen feminismi, ravitsemustiede, jooga ja intialainen

¹ Luokkakaverini ja ystäväni Pietu Wikström kirjoitti ihailtavan opinnäytetyön *Utta tilaa näyttelijälle – tilasta, sen tekemisestä ja antamisesta* vuonna 2019, jossa hän kirjoittaa monista minullekin tärkeistä ja lähellä olevista asioista.

elämäntiede Ayurveda. Intersektionaalisella feminismillä tarkoitan kaikkien ihmisten tasavertaisuutta ajavaa liikettä, sitä miten epätasa-arvoa ja etuoikeuksia tunnustetaan ja pyritään tekemään näkyväksi (Lindfors & Palo 2020). Itse käsitän intersektionaalisuuden kuin etuoikeuksien viidakkona, jossa etuisuudet lävistävät ja risteävät toistensa kanssa, eikä ne ole yksiselitteisesti verrattavissa keskenään.

1.2. Standpoint

Brasilialainen teatteriohjaaja ja dramaturgi Rodolfo García Vázquez piti loppuvuodesta 2018 ohjaajan koulutusohjelmalle kurssin *What's Finnish on stage?* jolle osallistuin. Kurssilla pohdimme suomalaisuutta, kansallisuutta, perinteitä ja sitä, miten elinympäristömme vaikuttaa meihin. Hän esitti tavan tarkastella maailmaa, *standpointin*. Standpoint on hyvä tapa auttaa ymmärtämään maailman tapahtumia ja ympäristöä jossa elää. Sillä Vazques ehdotti, että avaamalla ensin oman paikkansa katsoa maailmaa, voi ymmärtää muita paremmin. Tätä voisi ajatella jotenkin omien etuoikeuksiensa tunnistamisella. Meidän historiamme määrää paljon standpointiamme, mutta myös ulkoiset ominaisuutemme. Kuten myös etuoikeuksiimme vaikuttavat sukupuoli, sukupuolettomuus ja sukupuolen ilmaiseminen (feminiini/maskuliini), ihonväri, etnisyys, ikä, uskonto tai vakaumus, kieli, kehon muoto, fyysinen ja psyykkinen toimintakyky, seksuaalisuus, koulutus, syntyperä ja yhteiskuntaluokka/toimeentulo. Itse ajattelen standpointin sisältävän myös ajallisuuden – katselen maailmaa tällä hetkellä hyvin eri näkövinkkelistä kuin vaikkapa ennen teatterikouluun pääsyäni.

Minä Eric Oliver Barco olen hyvin etuoikeutettu valkoinen ihminen, 26-vuotias ja minulla on miehen sukuelimet. Tunnen olevani samaa sukupuolta, kuin mihin olen syntynyt, voin sanoa olevani cis-mies. Ulkonäköni perusteella minusta voisi sanoa olevani miesoletettu. Koen usein ilmaisevani itseäni feminiinisesti. Asun kantakaupungissa uudessa vuokra-asunnossa ja olen parisuhteessa miespuolisen henkilön kanssa. Olen kaksoiskansalainen, isäni on italialainen. Koen ulkopuolisuuden tunnetta suhteessa tähän toiseen italialaiseen kotikulttuuriini. Kehoni ei ole yleensä rajoitteinen, pystyn useimmiten kävelemään, juoksemaan ja tanssimaan. Minulla on kokemuksia vammasta, jonka takia en ole pystynyt liikkumaan. En kuulu enää kirkkoon

eikä uskontoni ole vaikuttanut elämäni merkittävästi ala-asteen kolmannelta luokalta lähtien, kun erosin katolisesta kirkosta. Tulen keskiluokkaisesta perheestä, eikä minulla ole koskaan ollut merkittäviä huolia rahan puutteen takia. Muutin ensiasuntooni 17-vuotiaana. Minua on kiusattu ja syrjitty ulkonäköni ja seksuaalisuuteni takia ja olen oppinut piilottelemaan ja hiljentämään itseäni. Minua ei ole koskaan fyysisesti pahoinpidelty. Minulla on välittävä perhe ja ystäviä sekä laaja kaveriverkosto. Olen voinut matkustaa elämäni aikana todella paljon. Minulla ei ole ollut pahoja riippuvuuksia. Minulla on todettu masennus ja ahdistuneisuushäiriö, mm. piirteitä vaativasta mielestä, joita olen työstänyt vuosia enkä koe niitä enää määrittelijöikseni. Olen käynyt kuntoutuspsykoterapiassa kolme vuotta. Olen pohtinut paljon huumausaineiden ja lääkkeiden vaikutusta ihmisen hyvinvointiin ja haluan keskustella huumeiden deskriminoinnista. Haluan rikkoa tabuja. Olen itkenyt liikutuksesta teknoklubilla ja kirkossa. Rakastan yli kaiken katsoa kun aurinko laskee mereen.

MUISTA ETTÄ TÄMÄ ON TÄMÄN ELÄMÄN VAIHEEN TEKSTIÄ, ole armollinen. Huomenna kaikki on jo toisin. Paras on hyvän vihollinen. Valmis opinnäyte on parempi kuin täydellinen joka ei koskaan valmistu.

- Muistutus itselleni kirjoittaessani opinnäytettäni

Minulle on tärkeää kirjoittaa auki positioni. Tällaisena koen itseni tällä hetkellä. Näin asetan itseni tarkastelemaan maailmaa. Kirjoitan näkyväksi asioita, jotka auttavat minua hahmottamaan intersektionaalista asettumistani yhteiskuntaan. Toisissa ominaisuuksissani olen todella etuoikeutettu, toisissa taas kuulun selkeään vähemmistöön. Positioni auki kirjoittaminen voi auttaa ja selkeyttää myös lukijaa ymmärtämään työtäni.

Kuulun itse muutamiin vähemmistöryhmiin. En koe olevani hetero, en kantasuomalainen enkä ilmaise sukupuoliäitiäni aina kovin normatiivisesti.

mun ensimmäisellä laulutunnilla teakissa kuulin, että mun äänellä saan eunukin rooleja². lahdessa ope otti mut ja mun "alavattan"

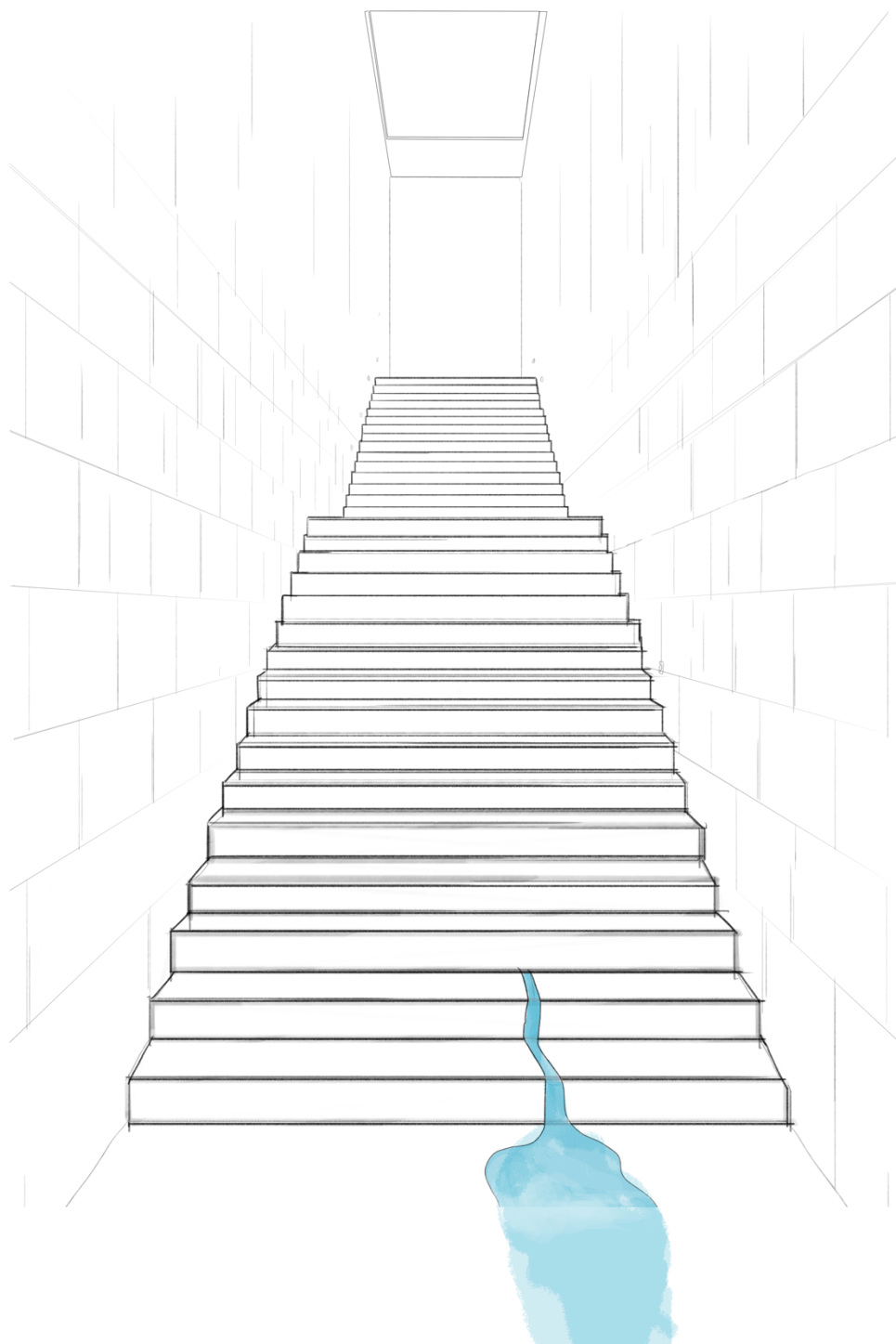
² Fanni Noroila kirjoittaa omassa opinnäytetyössään *Hankala näyttelijä – feministinen puheenvuoro* kuulleen samankaltaisen kommentin laulutunnilla: ” Siis minulle, 18-vuotiaalle näyttelijäopiskelijalle sanottiin, että minulla on huoran ääni.” ja avaa tätä seksismin ongelmaa alallamme ja koulussamme hienosti laajemmin (Noroila 2016).

silmätikuks. oblomovissa ohjaava opettaja pointtas äänen laskeutumista, et pitäis maadottaa. kun maadottaa, niin oletan että tulee miehekäs ääni. ääni putoo ja laskeutuu. ja matalalla äänellä on enemmän valtaa.

hegemonisen maskuliinisuuden ilmapiiri. se ei oo koulun vika, vaan yhteiskunnan. homottelu ja huutelu on ollu osa mun elämää, samoin ku katseilla kiusaaminen, kommentointi ja muu pelkoa herättävä käytös. oon tottunut tulla määritellyks erilaisena tai erikoisena, jopa kotoa. kouluissa oon oppinut kylmettämään itteni. lukiossa etäännyin omasta vuosikurssistani, hengailin vaan vanhempien kanssa. otin sellasen roolin, ettei opiskelu paljoa kiinnosta ja että haluan vaan nopeasti pois.

vituttaa kirjottaa tai puhua homoudesta. ja sekin - miks? edelleen se on mulle vaikee aihe. edelleen musta tuntuu et se määrittelee mut. miks vitussa vittu. feminiinisyys - edelleen musta tuntuu ettei sille oo tilaa. ettei se vaan oo normi miehelle, miesroolit on kaikki voimakkaita. kaikki miesauktoriteetit tuntuu edustavat lihaksikkuutta, raivokkuutta, staminaa, voimaa. jopa antti holma - lihaksiensa ansioista se saa paljon ihailua ja jopa homofobiset ihmiset ehkä muuttamaan kantaansa. meiltä puuttuu femmemiesnäyttelijäkuva.

- Muistiinpano 2018

2. TILAA-ANTAVA VALTARAKENNE

Pohdin tässä kappaleessa sitä, kenellä on valtaa, miten se jakautuu, mistä omat käsityksemme tulevat, miten etuoikeuksia voi tunnistaa, ketkä ovat etuoikeutettuja, miten normit muodostuvat ja sitä, miten representaatioita voitaisiin monipuolistaa.

”Yhteiskunnassa niille, jotka kykenevät sopeutumaan normeihin tai jotka eivät olemassaolollaan haasta normeja, kerääntyy enemmän mahdollisuuksia, rahaa, tilaa, näkyvyyttä ja turvallisuutta.” (Saarikoski & Kovero 2013, 23)

2.1. Kenelle taidettamme teemme?

Kenen tieto on arvokasta?

Kenellä on oikeus tietoon? Millaista tietoa pidetään arvokkaana? Onko joku tieto parempaa kuin jonkun toisen? Miten tiedon arvo määräytyy? Eikö meillä kaikilla ole järjettömän monipuolinen elämä takana, ja näin ollen mieletön määrä tietoa sisällämme? Väitän, että jok’ikinen meistä on opettaja toiselle, on vaan opittava kuuntelemaan. Ihmisten ainutlaatuisuus ja uniikkisuus tulee kontaktissa esille vain, jos kontaktiin antautuu, toiseen ihmiseen todella kiinnostuu ja haluaa ymmärtää hänen maailmaansa. Eli toisin sanoen herkistyy ja nöyrtyy.

Milloin tietää tietävänsä? Tarpeeksi? Mitä varten? Ketä varten? Kenelle opiskelen? Kenen tietoa opiskelen? Voiko kaikkea tietoa kyseenalaistaa?

- Muistiinpano 2018

Emilia Kokon Vino näyttämö –kurssilla vierailut Hanna Ohtonen (nykyään Orlan Ohtonen) taiteilija-kuraattoriduo nynnyistä³ manifestoi ystävyyttä taiteen tekemisen voimavarana ja –lähteenä. Miten taiteemme muuttuu, jos tekisimme sitä (kuin)

³ Pieni n-kirjain tarkoituksellinen

ystävillämme? Mitä taiteellemme tapahtuisi, jos sillä ei pyritäisi tyydyttämään ison yleisen yleisön tarpeita ja odotuksia, vaan se olisi ylistys rakkaudelle ja ystävyydelle – läheisille ihmisille. Koulussa olen paljon kysynyt itseltäni kysymystä ”kenelle opiskelen”? Suorituskeskeinen ja kapitalistinen yhteiskuntamme on hämärtänyt tarpeeni, tahtoni ja suuntani, jota kohti todella haluan mennä.

Koen kasvaneeni kaupallisten teattereiden yhteiskuntaan, jossa taidetta tehdään raha edellä ja kapitalismi määrää sen kelle taide kuuluu. En ollut koskaan ajatellut, että voisin suunnata taiteeni vähemmistöille. Ehkä siinä syy, miksi en koe, että teatteri yleisesti kuuluu minulle.

Kirjailija ja Ruskeat Tytöt –blogin perustaja Koko Hubara kirjoittaa *Toiseus* 101-kokoelmassa, että kirjoittaessaan hän suuntaa kirjoituksensa heille, jotka identifioituvat ruskeiksi tässä yhteiskunnassa (Hubara 2016, 8). Tämä palauttaa mieleeni kysymyksen, johon koulussakin olen useampaan kertaan törmännyt, esimerkiksi silloisen ohjaajantaiteen lehtorin Minna Harjuniemen pitämällä Yhteisen opetuksen keskuksen kurssilla *Ohjaaja ja valta*: mikä on se yleisö, jolle esitystä luon, keitä siellä istuu? Kun ajattelen esityksen kunnollisuutta, toimivuutta ja miellyttävyyttä, kenen näkökulmasta sitä katson, kenet ajattelen katsomoon ja kenen mielipidettä mietin. Lindfors puhui *Noble Savage*-kurssilla näistä henkilöistä menneisyyden haamuina, joiden kanssa tanssimme (Lindfors 11.-12.2.2018). Onko jokainen meitä opettanut ihminen haamu, ketä alitajuisesti pyrimme miellyttämään?

Olen rakentanut taidekäsittejäni sen varaan, miten eri ihmiset ovat sitä minulle opettaneet. Jos ja kun opetukset eivät ole tuntuneet omilta, olen ryhtynyt purkamistyöhön, eli ymmärtämään miksi ne ovat tuntuneet vierailta, tukehduttavilta tai vaikeasti käsitettäviltä. Muistan vuosia sitten kuulleen erään tanssiopiskelijan sanoneen, että hänen koulutiensä tuntui olevan pääasiassa vanhojen opittujen asioiden purkamista. Purkamistyö edellyttää minulle sen rakenteen ymmärtämistä, missä opiskelen. Keskustelu miekkailun harjoittelun eleestä koulutuksessamme on eräs tällainen. Purkaminen vaatii rohkeaa ja takaa-ajatuksentonta kyseenalaistamista: millaista ideologiaa, normia, ihmiskuvaa tai kontaktia tämän tietyn asian harjoittaminen tukee. Miekkailu assosioi minulle sotaa, tappamista, verenvuodatusta, väkivaltaa ja

itsepuolustusta, jonka vuoksi kysymykseni nousee. Otan esimerkiksi kuvitteelliset kaksi ryhmää: toinen harjoittelee tietyn ajanjakson miekkailua ja toinen Tai Chitä. Minua kiinnostaa millaista informaatiota harjoittelijoiden kehoon tallentuu ja miten se vaikuttaa kehoihin vielä vuosienkin takaa. Purkaminen on kuin vanhoista tutuista kaavoista irtipäästämistä, uuden tilan raivaamista, avoimuutta muutokselle.

Purimme Lindforsin ja Palon kurssilla *Decolonising the stage* Shakespearen Othelloa tekemällä siitä muutaman kohtauksen antirasistisesta ja feministisestä näkökulmasta. Ymmärsin, miten paljon sortavia valta-asetelmia näytelmässä on ja kuinka paljon aikaa näiden ymmärtämiseen todella menee. Ongelmallista Othellossa on esimerkiksi se, että valkoiset ihmiset käyttävät alentavia sanoja ruskeasta ihmisestä, miehet puhuvat alentavasti naisista ja naiset puhuvat ainoastaan miehistä.

Monet klassikonäytelmät sisältävät nykypäivään tuotuna kyseenalaisia valta-asetelmia ja kuvauksia esimerkiksi vähemmistöön kuuluvista henkilöistä, mutta myös hyvin yksipuolista kuvaa vaikkapa miehuudesta tai naiseudesta. Keväällä 2019 järjestetty Yhteisen opetuksen keskuksen kurssi *Fake/Dream News - klassikot uusiksi* opettajina Olga Palo, Heidi Soidinsalo & 246-kollektiivi pureutui tähän. En valitettavasti töiltäni päässytäkään osallistumaan kurssille, mutta kurssin esittelytekstissä kirjoitetaan: *Miksi tietyt teokset ovat muodostuneet klassikoiksi, mihin tarpeeseen ne ovat aikanaan vastanneet, ovatko ne edelleen relevantteja ja miten niitä voisi lähestyä? Miten normit (esim. hyvä, normaali ja tavoiteltava) muodostuvat ja kuinka niitä voisi purkaa? Perusteet normikriittisyydestä, representaatiosta ja toisin toistamisesta.* Kurssin sisältö kuulostaa todella polttavalta ja tarpeelliselta aiheelta esittävän taiteen kontekstissa. Onko niin, että joka kerta kun näen klassikon, ohjaaja on valinnut tuoda palan historiaa tähän päivään? Millaista todellisuutta menneessä ja mahdollisesti ongelmallisessa ajassa kirjoitettu teos luo tänä päivänä?

Olen aina ajatellut, että taide on tehty minua varten, vain minulle koettavaksi, mutta tutustuttuani Sonya Lindforsin ja Koko Hubaran töihin sekä luettuani valkoisten kirjailijoiden kulttuurisesta omimisesta romaaneissaan, olen ymmärtänyt, ettei näin ole. Valkoinen hauraus, eli *white fragility*, tulee esiin usein vaikkapa siinä, että valkoiset ihmiset loukkaantuvat, kun jokin asia ei olekaan suunnattu heille. Valkoisella tarkoitan

tässä yhteydessä vauraasta länsimaasta tulevaa henkilöä, joka sopeutuu ulkoisilta ominaisuuksiltaan helposti massaan eikä näytä ”eksoottiselta”.

Sarjakuvataiteilija, opettaja ja aktivisti Warda Ahmed kirjoittaa omassa Toiseus101-esseessään: “Taiteen tekeminen vähemmistöstä käsin tarkoittaa, että joutuu käsittelemään omissa teoksissaan toiseuttamista ennen, kuin pääsee eteenpäin käsittelemään muita aiheita. Se on osa taiteentekijäksi kasvamista.” (Ahmed 2016, 51) Eli onko niin, että ruskeat taiteilijat joutuvat käsittelemään ruskeuttaan ennen kuin he voivat siirtyä käsittelemään vaikkapa ystävyyttä? Koko kouluikäni olen halunnut käsitellä seksuaalisuuttani näyttämöllä, mutta en koe onnistuneeni siinä hyvin. Ulospäin on toki saattanut vaikuttaa, että ilmaisen itseäni juuri niin kuin koen hyväksi, mutta sisäinen prosessi on tuntunut haastavalta. Mitä tarkoittaa joutua käsittelemään toiseutta ennen muita aiheita?

2.2. Miten yhteiskunta syrjii?

Miten yksittäinen ihminen voisi vaikuttaa ympäristöönsä, niin ettei vahvista sortavia normeja? Pitääkö kaikkien estää sortavaa toimintaa tapahtumasta? Kenellä vastuu oikeuksien toteutumisesta on? Olen kiinnostunut pureutumaan siihen, minkälaista todellisuutta ihminen ajatuksillaan ja käyttäytymisellään luo sekä miten tiedostaa vaikutusvaltansa. Sonya Lindfors kysyy: ”Ketkä on täällä ja ketkä ei ole täällä? Keillä on pääsy tänne ja miksi joillain ei ole?” (Lindfors 2019) Näitä kysymyksiä on kiinnostavaa ja tärkeä kysyä itseltään eri tiloissa.

Valta on jakautunut yhteiskunnassa vain pienelle osalle väestöstä. Maailman kymmenen rikkainta ihmistä on valkoisia miehiä ja kymmenen vaikutusvaltaisimman ihmisen joukkoon mahtuu vain yksi nainen. (Forbes 2020) Nämä valkoisuus ja miespainotteisuus näkyvät ympärillämme lähes joka paikassa. Miesvaltaista yhteiskuntaa kutsutaan patriarkaatiksi. Kun johtotehtävissä on vain samankaltaisia henkilöitä, normit muovautuvat niiden mukaan. Valta ja toisto siis synnyttävät normit. Jos emme pidä diversiteetistä huolta aktiivisesti, muuttuvatko ihmiset toistensa klooneiksi? Valta on myös edustusta, mahdollisuuksia, etuoikeuksia, tilaa ja kunnioitusta.

Yhteiskuntamme on valitettavasti rasistinen, seksistinen, ableistinen (vammasia syrjivä), homofobinen, transfobinen, ikäsyrjivä ja ksenofobinen, eikä kukaan meistä ole vapaita näistä. Tämä oli minulle aluksi hyvin vaikea ymmärtää. Minäkö tuen rasismia tai homofobiaa? Kyllä, sillä en ole erillinen yhteiskunnasta. Yhdysvalloissa viranomaistasolla mustia ja ruskeita syrjintään, musliminaisten huivinkäytöstä tehdään ongelma, moniin julkisiin tiloihin ei pääse pyörätuolilla, homoja haukutaan, transsukupuolisia vierastetaan, keski-ikäni ylittäneitä ei oteta joihinkin työpaikkoihin ja yleisesti itsestämme poikkeavia ihmisiä koetaan uhkana tai vastenmielisinä.

Jotta sortavia valtarakennelmia vähennettäisiin, kaikenlaisten ihmisten tarinoita on kerrottava. Jokaisella ihmisellä on oikeus kertoa tarinansa. Koen ehdottoman tärkeänä marginaalien normalisoinnin, joka saavutetaan sillä, että vähemmistöistä puhutaan enemmän, heille annetaan tilaa ja heitä nähdään ja kuullaan. Marginaaliin kuuluvia ihmisiä on valittava oppilaitoksiin, johtotehtäviin, eduskuntaan ja hallitukseen. Kaiken taustaiset ihmiset kuuluvat taidekentälle aivan kuten politiikkaan ja yökerhoihin. Erityisesti näyttelijäkoulutuksessa olisi suotavaa kuulla esimerkiksi luentoja erilaisia historioita eläneiltä henkilöiltä, ei ainoastaan valkoisilta, korkeasti koulutetuilta ja yläluokkaisilta.

Esittävä taide on avainasemassa purkamaan vääristyneitä valta-astelemia ja stereotyyppistä kuvastoa, joka tietyille marginaalille annetaan. Stereotyyppiä käytetään vääristyneesti kuvaamalla ryhmää vain ainoastaan jollain yhdellä rajaavalla ominaisuudella: sukupuoli (mies mekossa-karikatyyri), ihon väri (blackface), silmien muoto (vinot silmät teipillä), seksuaalisuus tai vamma. Valtasuhde on syrjivä jos etuoikeutetumpi henkilö esittää marginalisoitua. Tätä voidaan kutsua push-downiksi. Siinä henkilö, jolla on enemmän valtaa ja etuisuuksia ns. halventaa vähemmistön yleistettyä ominaisuutta. Ideaalimaailmassa meillä olisi niin paljon eri ominaisuuksia omaavia esiintyjä, ettei tällaisia push-down-tilanteita enää tarvitsisi, vaan jokaiseen rooliin löytyy henkilö, jonka ei tarvitse muuttaa itseään sopiakseen rooliin. Näin ehkäpä joku päivä voimme siirtyä ulkoisten seikkojen määrittämästä maailmasta käsittelemään jotain muita asioita. Kirjoitan myöhemmin esimerkkejä monipuolisesta representaatiosta.

2.3. Miten etuoikeudet vaikuttavat?

Mitä etuoikeudet ovat? Oikeuksia joissa jollakin ihmisillä on etulyöntiasema? Jos kuulumme enemmistöön, olemmeko automaattisesti etuoikeutettuja? Asia ei ole aivan niin yksiselitteinen, vaikka monissa asioissa enemmistöön kuuluva on etuoikeutetumpi. Ihonväri on tästä hyvä esimerkki: vain 11,5% maailman ihmisistä ovat valkoisia, mutta silti valkoinen ihonväri tuntuu olevan valtava etuoikeus (Wikipedia 29.3.2020). Voisiko tämä liittyä mitenkään yhteiskuntaamme, jossa on vaikea nähdä se mitä meillä on, mutta puutteet huomataan heti ja niistä nostetaan meteliä. Sosiaaliset ja vaikkapa institutionaaliset rakenteet ovat normittuneet aikojen saatossa ja nämä rakenteet sortavat ja syrjivät marginaaliin jääviä ominaisuuksia.

En ollut ajatellut valkoisuuttani määrittävänä tekijänä, kuin vasta Lindforsin ja Palon mestarikurssin jälkeen. Olen valkoinen ihminen. Ymmärsin, että kun teen valkoisuuteni näkyväksi, annan ymmärtää, että olen tietoinen ihonväri tuomista etuisuuksista ja siitä, etten kuulu PoC-ihmisten (People of color) vähemmistöön. Tämä voi tuoda vähemmistöön kuuluville helpotuksen siitä, että ihonväri tunnustetaan etuoikeutena.

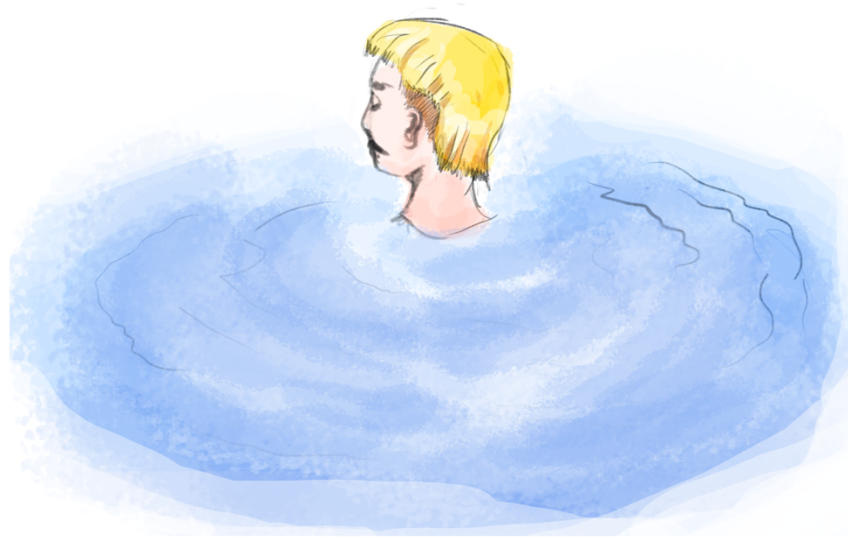
Feministi Saara Särmä kirjoitti vastineen Kansan Uutisten jutulle ”Onko transnainen oikea nainen?” otsikolla ”Onko valkoinen heteromies ihminen?” (Särmä *Kansan uutiset* 16.4.2017) Rinnastus paljastaa mielestäni hyvin sen, miten etuoikeutetuille harvoin annetaan määreitä. Vai kuinka usein Trumpia on lehdissä määritelty valkoiseksi miespresidentiksi? Vielä tänäkin päivänä liian usein tulee vastaan mediassa titteleitä, joissa on etuliite nais-. Myöhemmin Särmä on Aamulehden haastattelussa sanonut etuoikeuksista: ”...jos etuoikeudet kasautuvat tietyille ihmisryhmälle monella eri vallan akselilla, sitä enemmän heillä on elämää helpottavia asioita. Populaarikulttuuri ja -kirjallisuus tarjoavat meille samaistumiskohteeksi valkoisen heteromiehen, ja yhteiskunnissamme vallan huipulla ja yritysten keskijohdossa on valkoisia miehiä.” (Ellilä *Aamulehti* 18.4.2017)

Ennen vanhaan en ajatellut etuoikeuksiani ja miten ne helpottavat esimerkiksi arkisia toimiani, julkisella paikalla liikkumista, osallistumista päätöksentekoon tai julkiseen

keskusteluun? On sanottu, että mitä vähemmän etuoikeuksiaan on joutunut (tai päässyt) pohtimaan, sitä etuoikeutetumpi ihminen todennäköisesti on.

Emilia Kokko näytti kurssillaan *Vino näyttämö* kesällä 2018 YouTube-videon, jossa filosofi Judith Butler ja aktivisti Sunaura Taylor käyvät kävelyllä ja keskustelevat. Butler liikkuu kävellen ja Taylor sähköpyörätuolilla (*Examined Life – Judith Butler & Sunaura Taylor 6.10.2010*). Videolta mieleeni on jäänyt kertomus henkilöstä, joka kävellessään kadulla murhattiin, vain koska hän käveli jotenkin poikkeuksellisesti. Etuoikeuksien puute voi olla hengenvaarallista.

Liittolaisuus (eng. Alleys) on teko, jonka jokainen ihminen voi tehdä suojellakseen sorrettuja ihmisiä syrjinnältä. Omat etuoikeudet ovat siksi tärkeää tunnistaa, jotta kykenee taistelemaan niiden puolesta joilla niitä ei ole. Olen sitä mieltä, että jokaiseen rassistiseen tekoon, pilkkaamiseen, kiusaamiseen tai halventamiseen tulisi aina puuttua, tunsimme kyseisiä ihmisiä tai emme. Jokaisella ihmisellä on oikeus olla maailmassa ominaisuuksistaan huolimatta. Meidän on yhdessä pidettävä huolta erilaisuuden ja turvan säilymisestä.

2.4. Purkamassa normeja

On normi, että mies on maskuliininen. Jos mies on feminiininen, se nähdään heikkoutena, kummallisena, poikkeuksena. Suuri osa mun energiaa on feminiinistä ja se on yks syy, minkä takia oon ollut niin lukossa koko kouluajan. Mulla on sellanen kokemus etten uskalla vapautua, koska vapautuisin väärällä tavalla. Väärällä tavalla suhteessa koulun ideaali(mies)näyttelijänormiin.

Maskuliinisuus ja feminiinisyys on osa myös meidän seksuaalisuutta. Yhteiskunnassa on vahva heteronormatiivinen ilmapiiri, joka on myös osaltaan tehnyt mun olon ahtaaksi. Seksuaalinen toiseuden kokemus on asia, josta vähän puhutaan ja jos puhutaan, niin se helposti tänä päivänä jo nähdään ihan normaalina. Me eletään yhteiskunnassa jossa sukupuoli ja seksuaalisuus määrää todella paljon sitä, miten me toimitaan.

Maskuliinisen, voimakkaan, pitkän, isokokoisen ja matalaäänisen miesnäyttelijän on helppo astella lavalle, pukeutuneena frakkiin tai mekkoon, aina toimii. Mutta mitä tapahtuukaan kun lavalle astelee

laiha, femme, korkealta puhuva miesnäyttelijä? Me tarvitaan enemmän diversiteettiä ja laatuemme tiedostamista ja aktiivista hyväksymistä!

- Muistiinpano 2018

“Normit ovat oletuksia siitä, minkälaisia ihmiset ovat ja minkälaisia heidän tulisi olla. Oletukset liittyvät esimerkiksi ihmisen sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, alkuperään, uskontoon tai toimintakykyyn.” (Saarikoski & Kovero 2013, 11)

Yhteiskunnan normit luovat käytänteitä, joita usein pidämme itsestäänselvyyksinä. Oletan toisista asioita, jotka pohjautuvat omaan elettyyn elämään ja ympäröivään yhteiskuntaan ja sen normeihin. Olettaminen on jotain, johon ulkoiset määreet johdattavat. Meidän ei koskaan pitäisi olettaa toisistamme mitään, vaan aina uteliaina kysyä, kuten lapset. Ei ole itsestäänselvyyksiä. Ja turvallisempaa tilaa luodessa on lähdettävä sopimusten suhteen aina ruohonjuuritasolta, kysymällä varmistamalla asioita, mistä luulemme olevamme varmoja.

Minulle merkittävä oppi Lindforsin *Noble Savage* –kurssilta oli se, kuinka oppitunnit aloitettiin. Asetuimme ringiin ja kävimme kierroksen läpi. Jokainen sai kertoa vuorollaan kurssin aluksi nimensä sekä muita haluamiaan tietoja. Koska kurssilla oli muutama englantia puhuva, kysyttiin myös mitä pronominia haluaa itsestään käytettävän. Millä sukupuolipronominilla haluat tulla kutsutuksi? En ollut koskaan ajatellut, että joillekin tämä voi olla merkittävä olemista helpottava kysymys, jonka kysymättä jättäminen saattaa varjostaa vaikkapa koko kouluajan. Sukupuolitankohan itsekkin paljon väärin ympärillä olevia, vaan koska oletan heidän sukupuoliaan? Ringissä voi myös kertoa onko jotain mitä toisten olisi hyvä tietää, jotta voi tuntea olonsa turvallisemmaksi. Oli tärkeä herätä pohtimaan, mitä kertomalla itsestäni tai taustoistani voin auttaa muita ymmärtämään minua paremmin.

Sukupuolen lisäksi erilainen fyysinen toimintakyky on yksi syrjintää aiheuttava ominaisuus. Henkilöt jotka liikkuvat pyörätuolilla, käyttävät kävelykeppejä, kävelytelineitä tai vaikkapa proteeseja, joutuvat usein hankaluuksiin rajoitteidensa takia. Vammaisoikeuksien historia on karua katseltavaa. Vammaisia on pakkosteriloitu, suljettu omiin laitoksiinsa ja käytetty näytösesineinä (Wikipedia 16.3.2020). Vasta 2007 Suomi allekirjoitti YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen, joten diskurssi on vielä

alkumetreillä (TKM 26.3.2020). Seksuaalivähemmistöjen oikeudet eivät ole toteutuneet yhtään sen paremmin – Suomessa homoseksuaalisuus poistui sairausluokituksesta vasta vuonna 1981 (Seta 29.3.2020).

Milloin ensimmäinen liikuntavammaainen pääsee Teatterikorkeakouluun? Edellyttääkö tämän tapahtuminen sitä, että tutkintovaatimukset muuttuvat vai sitä, että ensimmäinen liikuntavammaainen valitaan kouluun?

Tähän väliin on hyvä tarkentaa termistöä, seuraava on lainattu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kotisivuilta: *YK:n vammaissopimuksessa yhdistyy oikeusperustainen ajattelutapa sekä näkemys vammaisuudesta yksilön ja yhteiskunnan välisenä suhteena. Sopimuksen ensimmäisessä artiklassa todetaan, että vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, jonka vuorovaikutus erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysmääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.* (THL 10.3.2020)

Vammaisuus ei millään tasolla ole este näyttelemiselle tai liikkumiselle ylipäätään. Minulla oli läheinen ystävä Ida, joka sairasti luustosairautta Osteoporosis Imperfectaa (O.I.). Ida menehtyi yllättäen loppuvuodesta 2019 kaikkien järkytykseksi. Ida oli minulle todella tärkeä ystävä, joka opetti olemisellaan lukemattomia asioita, kuten rohkeutta ja sinnikkyyttä ajaa vammaisten oikeuksia ja huojuttaa normeja. Olen todella kiitollinen ajasta, joita yhdessä vietimme. Idan kanssa elämästä nauttiminen todella todisti sen, ettei vamma tai pyörätuoli hidasta vauhtia. Kävimme yhdessä klubeilla tanssimassa, lähdimme extempore lentokentälle, reissasimme ympäri Eurooppaa tai haimme Idan jalan kipsauksesta ja huristimme suoraan Ruisrockiin.

Tampereen teatterikesässä 2018 näin itävaltalaisen LizArt Productions & toxic dreams:n esityksen The Audition, jossa vammaiset ja ei-vammaiset näyttelijät kuvitteellisesti hakivat Stephen Hawkinsista kertovaan elokuvaan. Esitys painui mieleeni, sillä en ollut aiemmin nähnyt näyttämöllä erilaisia vammaisia kehoja. Esityksen jälkeen pohdin paljon kysymyksiä, onko eettistä, että toimintakykyinen keho näyttelee vammaisen roolihenkilön, kuten Oscar-palkinnon Hawkinsin roolista voittanut

Eddie Redmayne? Jälkeenpäin pohdin myös millaisia rooleja vammaisen keho saa esittää, rajaako heidän vammansa jotkin roolit kokonaan pois? Joutuuko vammaisen taiteilija käsittelemään aina ja ikuisesti toiseuttaan, vaikka haluaisi käsitellä jotain muuta?

Kokemukseni on, että näyttelijäntaiteen koulutusohjelmassa kestävyys ja voima ovat ihailtuja piirteitä. Tarvitsevatko ne, jotka eivät pysy juoksulenkeillä perässä tai kykene käsilläseisontaan, enemmän treenausta ollakseen parempia näyttelijöitä? Joskus olen kokenut riittämättömyyttä vain sen vuoksi, etten kykene joihinkin fyysisiin suorituksiin. Ja tätä fyysisen riittämättömyyden kokemusta olen havainnut paljon ympärillänikin. Salilla käydään helposti sen vuoksi, jottei paljastuisi heikoksi tai laiskaksi – tai ettei lihoisi. Näyttelemisen ei ole urheilusuoritus, vaan läsnäoloa. Kuntosali on toki ollut itsellenikin tärkeä paikka välivuotena, jolloin satsasin lihaskuntoon lähes kaiken aikani. Muistan saaneeni tuolta ajalta useita kommentteja kasvaneesta lihasmassastani, mutta ei lähes päivittäinen salitreeni henkistä tasapainoa merkittävästi tuonut.

Koulutukseemme on sisältynyt perusliikuntaa, kahvakuulailua, lenkkejä, tanssia, akrobatiaa, näyttämötaistelua, miekkailua, pariakrobatiaa sekä erilaisia fyysisiä leikkejä. Meillä on ollut muutamia kehonhuoltotunteja, mutta palautumisesta en muista koskaan käyneeni perustavanlaatuisia keskustelua. Mitä palautuminen on ja miten sitä harjoitellaan? Kaiken todella vaativan fyysisen rinnalle olen kaivannut rauhoittavia ja maadoittavia lajeja, jotka auttavat levottomuuteen tai hektisiin päiviin. Olen kiinnostunut vaikkapa kontaktia ja maadoittumista vaativiin itämaisiin lajeihin kuten Tai Chi tai Qigong. Ruumiillisuutta voi opiskella ulkoisten ominaisuuksien vuoksi tai sisäisen kehittymisen ja tiedostamisen harjoittamiseksi. Myös jooga tai buto ovat pitkäjänteisyydellään erinomaisia läsnäoloa ja kestävästä fyysiikkaa harjoittavia lajeja, joista jooga lisäksi osa itämaista lääketiedettä. Koen kaivanneeni meditatiivista harjoittelua, sillä yhteiskuntamme on globalisoitumisen ja teknologisoitumisen vuoksi muuttumassa koko ajan levottomammaksi, ”kiireisemmäksi” ja hektiseksi. Kehomme tarvitsee fysiologisestikin tietoista palautumista, rauhoittumista ja pysähtymistaitoja.

Aivan kuten fyysisen toimintakyvyn, myös psyykkisen toimintakyvyn normit tuntuvat Teatterikorkeakoulussa vaativan runsaan kuormituksen kestämistä, paineensietämistä

sekä pitkälle kehittyntä stressinsäätelykykyä. En ole kokenut, että mielenterveydestä ja sen ylläpitämisestä tuntiharjoittelussa oltaisiin oltu kouluaikana kovin tietoisia. Päinvastoin: psykoterapiasta on hävettänyt puhua, sillä olen kuullut auktoriteetilta vähättelevää asennetta sitä kohtaan. Kouluun päästessäni muistan myös erään opettajan sanoneen, että kouluun valitaan vain vastuullisia aikuisia, jotka osaavat itse pitää jaksamisestaan huolen, eikä vastuu mielenterveydestä tai jaksamisesta olisi oppilaitoksella. Asian ei mielestäni tulisi olla näin.

Monen opiskelijan kanssa jutellessani kandidivuosista, keskustelu usein ajautuu jaettuun kokemukseen siitä, että ne ovat suorituskeskeisyydessään liian raskaat jaksamiselle. Näiden keskustelujen jälkeen olen ruvennut pohtimaan, millaista näyttelijää nykyinen tutkintorakenne tukee? Millaisia psykofyysisiä kehoja taidetta opettava korkeakoulu kentälle haluaa valmistaa? Onko näyttelijän kehon normi pitkien raskaiden päivien alituinen jaksaminen ja kuormittaminen? Olisiko aika neuvotella näyttelijän kentällä tarvitsevat tarpeet uudelleen ja luoda uusi normisto? Luovuus ei ikinä nouse pakottamisesta ja suorittamisesta, vaan rentoutumisesta, irti päästämisestä ja vapautumisesta.

2.5. Monimuotoisuus on rikkautta

Aivan kuten ihmisten välinen diversiteetti on äärettömän tärkeää ihmislajille, monimuotoisuuden säilyttäminen esimerkiksi luonnossa on elämän jatkumisen kannalta välttämätöntä. *Suomalainen metsäkylpy* –kirjassa luonnon biodiversiteetistä kirjoitetaan seuraavanlaisesti: ”Monimuotoisuus merkitsee ihmisten ja muiden eliöiden terveyttä, ekologista kestävyyttä, ja samalla kauneutta. Ympäristön suuren lajikirjon on havaittu heijastuvan ihmisiin kohentuneena henkisenä hyvinvointina. Osittain kyse on vaurauden kokemuksesta, osin taas silkasta kauneuden ilosta ja esteettisyyden runsaudensarvesta. Monimuotoisuus elvyttää...” (Leppänen & Pajunen, 126). Kuten yleisesti tiedetään, esimerkiksi sekarotuiset koirat ovat rotukoiria terveempiä, sillä sekarotuisissa yhdistyy useampaa koirarotua, kun yksiroituiset koirat ovat jalostettu pitkälle yhdestä rodusta.

Pelkään että ihmiset muuttuvat robotin kaltaisiksi, saman näköisiksi ja kadottavat omat ainutlaatuiset piirteensä. Haluan juhlistaa erilaisuutta. Kun näen persoonallisen näköisen ihmisen vaikkapa metrossa, olen hänelle kiitollinen rohkeudesta. Kun näen tavallisen ihmisen kadulla, ajattelen miten kiinnostava tarina tuolla ihmisellä on. Välillä tuntuu, että koululaitokset ovat kuin liukuhihnoja, joista valmistuu samanlaisia mallikappaleita. Ajattelen, että taideopetuksen ydin on auttaa jokaista yksilöä löytämään oma uniikki juttunsa, joka on monien intohimojen yhteen sulautuma, mutta myös muistuttamaan kaikista niistä muista taidoista ja kiinnostuksen kohteista, jotka odottavat löytymistään.

Sonya Lindfors kirjoittaa julkaisussa *Toiseus* 101 seuraavan laisesti:

Meidän taidekentällä on kaksi suurta ongelmaa, jotka molemmat liittyvät diversiteetin puutteeseen. 1. Suurin osa meidän taideinstituutioista, kouluista, teattereista, museoista ja muista laitoksista on todella homogeenisia - valkoisia ja keskiluokkaisia. Täysin valkoinen taideinstituutio tuntuu olevan "normaalitila", jota ei aktiivisesti pyritä muuttamaan. Menin Teatterikorkeakouluun vuonna 2006, jolloin olin ainoa ei-valkoinen opiskelija. Tilanne ei ole kymmenessä vuodessa merkittävästi parantunut. 2. Diskurssi monikulttuurisuudesta, eksklusiivisista valtarakenteista ja toiseuttavista representaatioista on taideskenessä puutteellista ja usein olematonta. Näin ollen myös monelta taiteilijalta puuttuu ymmärrys siitä, miten he omalla työllään ylläpitävät eriarvoistavia valtarakennelmia tai vahvistavat rasistista tai toiseuttavaa kuvastoa.

Myös lehtorini Jukka Ruotsalainen on kirjoittanut näyttelijäntaiteen koulutusohjelman julkaisussa *Kesken teatterikentän homogeenisuudesta: Miksi kaikki näyttävät samanlaisilta? Kysymys herää väistämättä, kun katson näyttelijäntyön koulutusohjelman kokouksessa joukkoa, joka on kerääntynyt paikalle... .. Miksi se on ongelma? Teatterin on kuvattava maailmaa mahdollisimman monipuolisena, sellaisena kuin se on, sellaisena kuin se halutaan nähdä sekä sellaisena, miksi sen halutaan muuttuvan. Kun katson kadulle, todellisuuteen, näen maailman, jota teatterin lavalla ei ole* (Ruotsalainen 2018). Ruotsalaisen kirjoitus saa minut havahtumaan, kuinka paljon töitä monimuotoisuuden eteen on jo tehty, jotta minä pystyn edes kirjoittamaan näistä asioista kirjalliseen opinnäytteeseen. Kiitos.

Suomen katukuva ei vielä ole kovin monipuolinen verrattuna esimerkiksi keski-Eurooppaan, Berliiniin tai Pariisiin, jonka takia keskustelu diversiteetistä ja sen tarpeesta tuntuu olevan vielä lapsen kengissä. Joissain ulkomaisissa mainstream-elokuvissa, kuten *Fantastic Woman* ja *Black Panther* on saavutettu merkittäviä virstanpylväitä juurikin representaatioissa. *Fantastic Woman* kertoo tarinan transnaisesta, jota esittää transnainen ja *Black Pantherin* työryhmä koostui lähes sataprosenttisesti tummaihoisista taiteilijoista.

Jos näyttämömme ja elokuvamme tarvitsee diversiteettiä, niin elimistössämme se on selviytymisen ehto – nimittäin mikrobistossa. Ruoansulatuskanavan monipuolinen mikrobi- ja bakteerikanta on yhteydessä mielenterveyteemme esimerkiksi serotoniinin tuotannossa, josta 90% valmistuu bakteerien tuottamana ruoansulatuskanavassa. Näin mielenterveys on suoraan kytköksissä suoliston hyvinvointiin. Muun muassa metsässä jalan liikkuminen ja puutarhan tonkiminen rikastuttaa sisäistä mikrobistoa.

”Immuunijärjestelmä vaatii monipuolista mikrobisyötettä toimiakseen kunnolla. Tämän voi nähdä koulutuksena. Immuunijärjestelmän täytyy tunnistaa ja torjua haitalliset biohiukkaset, ja toisaalta sen pitää olla reagoimatta harmittomiin ja hyödyllisiin hiukkasiin. Immuunijärjestelmän häiriöstä kertoo turha tulehdustila, kuten allerginen reaktio tai ääritapauksessa puolustusjärjestelmän hyökkäys kehoa itseään vastaan. Luonnosta erkaantuminen ja lisääntynyt hygienia ovat vähentäneet ja yksipuolistaneet immuunijärjestelmän saamaa koulutusta” (Leppänen & Pajunen, 2017, 126)

2.6. Käsittämättömiä representaatioita

Esitys on aina jonkinlainen representaatio siitä, miten näemme maailman. Millaisiin rooleihin tietyt ihmiset roolitetaan, millaisia valta-asetelmia näytämme, millaista kieltä haluamme käyttää, millaisia kehoja ylipäättään näyttämöllä näemme? Onko esitys vain nähtävä, entä sokeiden teatteri? Haluan että esittävä taide on inkluusiivista, sellaista että todella jokainen on tervetullut sen äärelle taustoista ja ominaisuuksista riippumatta. Eksklusiivisuus taas rajaa ihmisiä ulkopuolelle. Ihmisten representaatiot voivat jäädä hyvin yksipuoliseksi, jos ihmisten diversiteettiä ei oteta huomioon. Tv- ja elokuvatuotannoissa helposti stereotypisoiva tyyppiroolitus on hyvin yleistä. Itse haaveilen sellaisista roolituksesta, jossa esiintyjät saisivat heistä itsestään mahdollisimman erilaatuiset roolihenkilöt – jo tämä ravisuttaisi ennako-oletuksia. Näyttämöillä vaikkapa sukupuolten ristiinroolittamista on tehty jo vuosia. Eräs mainio esimerkki tästä on Aino Pennasen näytelmä *Vuoden perhe*, jonka Riikka Oksanen ohjasi Teatteri Takomoon vuonna 2018. Siinä Janna Räsänen näytteli perheen tyranni-isää, Tuomas Rinta-Panttila äitiä, Katja Küttner oli teini ja Miiko Toivianen pikkulapsi.

Jos näyttämöllä esimerkiksi välttämättä haluaa käsitellä väkivaltaa, oikea tapa ei mielestäni ole toisintaa sitä. Kuulin kerran erään ohjaajan sanoneen, että hän halusi näyttää raiskauksen näyttämöllä, koska sitä on maailmassa liikaa ja se on järkyttävää, että halusi tuoda sen näkyväksi. Kysymykseni herää: Jos saan luoda juuri sellaisen maailman näyttämölle, jonka haluan, haluanko sen olevan alistava, sortava, väkivaltainen ja julma? Tarvitsemmeko väkivaltaista representaatiota ollenkaan? Näyttämöllä eletty ja koettu todellisuus jää esiintyjän kehoon. Ajatukseni ovat niissä esiintyjissä jotka esitys toisensa jälkeen joutuvat esittämään kohtauksia, jossa heille tehdään väkivaltaa. Se on traumaattista, eikä esittävän taiteen näyttämön tulisi sallia sellaista. Millaista todellisuutta sitten taas itse haluaisin elää näyttämöllä? Vastatakseni kysymykseen haluan ensin haaveilla ja unelmoida. Siten luon maailmoita ja todellisuuksia, jotka eivät ole helppoja, äkkiseltään heti sanoitettavia, vaan lähempänä käsittämättömyyttä ja utopiaa.

Queer on ajattelumalli, jossa pyritään irti ahtaista rooleista ja normeista. Queer-ajattelu pakenee määritelmiä ja lokeroita. Queer on vinoa, häilyvää, rajatonta ja käsittämätöntä. Queer-näkökulma tutkimuksessa voi olla esimerkiksi se, että sukupuolen kaksijakoisuus ja heteronormi ovat vain ihmisen keksimiä sosiaalisia käsitteitä. Suomessa queeriä on käännetty muun muassa oudoksi, kummaksi, vinoksi, vikuroivaksi ja pervoksi (Taiteellinen pervokalenteri 29.3.2020).

Emilia Kokko loi *Genderfuck* –esitykseensä hahmon, jolla ei ollut ihmisen muotoa. Se oli kasa kultaista rapisevaa alumiinia. Se saattoi olla jotain käsittämätöntä. Käsittämättömyys syntyy kai jostain sellaisesta, mikä meidän ihmisten on vaikea heti määritellä. Binääriseen, eli kaksinapaiseen, sukupuoliijaotteluun kasvaneet ihmiset voivat pitää käsittämättömänä henkilöä, jonka sukupuolta ei voi ulkoa päin tunnistaa jommaksi kummaksi totutuista. Onneksi meidän harvoin tarvitsee tietää kenenkään sukupuolta. Eikö ihmisen sisin kuitenkin määritä hänen kauneutensa?

3. TILAT

Mitä vanhemmaksi olen kasvanut, sitä enemmän olen ruvennut arvostamaan luontoa. Luonnolla tarkoitan paikkaa, jota ihminen ei ole jalostanut omaan käyttöönsä, kuten esimerkiksi hoidettu metsä. Kävin toukokuussa 2016 Teatterikorkeakoulussa kurssin *Keskusteluja koreografian työstä*, josta mieleeni on jäänyt Simo Kellokummun ajatus siitä, kuinka pinnat muovaavat meitä. Hän käytti esimerkkinä tanssimattoa: Jos tanssimme aina vain tanssimatolla sisätilassa, kuinka rajatun kehon se muoaa. Olen siitä lähtien pohtinut vaihtoehtoisia opiskelutiloja. Syksyllä 2019 ensi-iltansa Uutelan ulkoilualueella Vuosaarella saanut Mia Jalervan, Jari Kohon, Ella Kähärän, Riikka Laurilehdon ja Pietu Wikströmin teos *Pimeässä olemisesta* oli virkistävä teos juuri tästä näkökulmasta. Teoksessa kuljettiin auringon laskun aikaan metsässä, kunnes pimeys valtasi ympäristön ja lopulta poistuaksemme metsästä oli sytytettävä otsalamput.

Olen kiinnostunut siitä, miten ihmisen muovaamat ja rakentamat tilat, kuten tarkoin suunnitellut kaupungit, muuttavat meidän ihmisten sopeutumista luontoon.

Teatterikorkeakoulussa olen opiskellut koulun sisätilojen lisäksi muun muassa puistoissa, urheilukentillä, liikuntakeskuksissa ja ulkomailla festivaaleilla. Miten opiskelumme muuttuisi ja millaiseksi instrumenttimme kehittyisi, jos päivittäiset opiskelutilat eivät olisi tasalattiaisia, niihin ei tarvitsisi kiivetä symmetrisiä portaita pitkin tai käyttää hissiä, niissä ei olisi valvontakameraa katossa tai voimakasta ilmastointia muuttamassa hengitettyä ilmaa? Uskon, että jos tulevaisuudessa haluamme esiintyvän taiteilijan ruumiista monipuolisen, meidän tulisi altistaa se erilaisille alustoille ja luonnon näyttämöille. Harjoittelemalla epätasaisissa maastoissa, katottomissa tiloissa ja aukeilla, valoisissa maisemissa, esiintyvä keho olisi tulevaisuutta ajatellen kestävä.

Miten teknologia, kaupungistuminen ja globalisoituminen on vaikuttanut kehoomme? Oman kokemuksen mukaan tietokoneella istuminen, älypuhelin näpyttely ja tasaista maanpintaa liikkuminen on tehnyt kehostani yksipuolisemman.

”Emme ole lajina sopeutuneet istumaan päivät pitkät paikoillaan, katselemaan laatikkomaisia muotoja, kuulemaan tauotonta jylyä, hengittämään epäpuhtauksia tai oleilemaan keinovalossa ympäri vuorokauden. Näitä oloja kuitenkin pidetään nykyisin normaaleina.” (Leppänen & Pajunen, 2019, 184)

3.1. Kehon tila joogassa

Shaktajoogan avulla olen ymmärtänyt hengityksen merkityksen elämässämme. Kun keskityn hengittämään pitkään ja laajentavasti sisään, kuin täyttäen kuumailmapalloa, todella huomaan miten keuhkojen tilavuus kasvaa ja kuinka vähän arjessa käytän keuhkojen kapasiteettia. Samoin uloshengityksen pidentämisessä olen havainnut, kuinka se ikään kuin lähettää viestiä elimistölleni rentoutua.

Hengityksen fysiologinen tarkoitus on viedä soluillemme happea ja poistaa soluistamme hiilidioksidia. Suurin älyväläys tuli juuri tästä: jos emme koskaan hengitä ulos hartaasti, todella rentoutuen ja tiedostaen, kaikki soluhengityksessä syntynyt kuona-aine, mm. hiilidioksidi, ei poistu solusta eikä solu näin puhdistaudu.

- Muistiinpano 2019

Aloitettuani joogan pitkäjänteisemmän harjoittelun syksyllä 2018, olen ollut vakuuttunut sen vaikutuksista terveyteeni. Joogan pedagogiikka on mielestäni kiinnostavaa. Joogan ohjaamisessa käytetyt lauseet ovat jääneet vahvasti mieleeni, muun muassa ”ole kuin lomalla itsesi kanssa”, jonka muistan kuulleen myös Marjo-Riikka Mäkelän Checkov-oppitunnin avoimissa harjoituksissa. *Harmonian aistiminen* niin ikään on vaikuttava ohje. Hengityksen harjoittaminen ja näin hapenottokyvyn paraneminen on yksi terveyttä ja vastustuskykyä kehittävä keino. Shaktajoogassa hengitystä ohjataan kehottamalla laajentamaan keuhkoja sisäänhengityksellä, jolloin keuhkoihin syntyy lisää tilaa. Olen inspiroitunut tästä sisällämme laajentuvasta uudesta tilasta. Eräs asana, eli karkeasti suomennettuna asento, syntyy makaamalla selin lattialla jalat ja kädet levitettynä rentoina sivuille. Tämä *śavāsana*, ruumis, nollatila, ohjataan usein kehottamalla ottamaan joogamatolta kaikki tarvitsema tila. Joogassa haluan muuttua veden kaltaiseksi ja vain soljua.

Koko elämä on laajentumista ja irtipäästämistä – aivan kuten sisään- ja uloshengityksemme.

- Muistiinpano joogatunnin jälkeen

Eräissä tanssinopettajan koulutusohjelman opinnäytetyössä joogasta kerrotaan näin: ”Jooga on yli 1000 vuotta vanha retriitti, johon liittyy hengittäminen, keholliset harjoitteet, asennot eli asanat sekä meditaatio. Ihmiset ryhtyvät usein harrastamaan joogaa tavoitellakseen notkeutta kehoonsa, saadakseen elinvoimaa ja terveyttä sekä mielenrauhan vuoksi. (Roach 2005, 9.) Jooga tarkoittaa harjoitusta ja olemisen tapaa, jonka tavoitteena on auttaa ihmisiä ymmärtämään ja oivaltamaan elämän monimuotoisuuden taustalla olevat yhteydet. Jooga tarkoittaa siis selkiytyntä havainnointikykyä, sekä tähän ymmärryksen saavuttamiseen tähtäviä harjoituksia. (Fahri 2004, 34, 53.) Joogassa tärkeimpänä kehon ravintona pidetään tietoista hengitystä, ja hengitykseen keskittyminen kuuluukin oleellisena osana joogan harjoitteluun. (Roach 2005, 9–14.) Joogan harjoittelun avulla tavoitellaan avarampaa elämää, johon sisältyy kotiinpahuun tunne, tunne siitä että kuuluu johonkin, avautuminen, antautuminen ja havahtuminen ja aistien herkistäminen. Aidon joogaharjoittelun perustana ja tavoitteena on löytää ja luoda otolliset olosuhteet rennolle elämään antautumiselle, jolloin pyritään tietoisien ja tarkoituksellisen tilan luomiseen.” (Fahri 2004, 34, 55.) (Lyyra 2017, 39)

Shaktajoogakoulun motto on ”Pysähdy, rentoutu, nauti”, joka kuulosti aluksi jopa ahdistavalta. Miten pysähtyä, kun on koko elämänsä ollut aktiivinen ja täyttänyt päivät, viikot ja kuukaudet ”kiireellä”. Mitä rentoutuminen todella tarkoittaa? Entä jos en pysty rauhoittumaan, hiljentämään mieltä tai vaan olemaan paikallaan. Mitä kauemmin olen joogaa harjoittanut, olen ymmärtänyt, kuinka suuresta maailmankuvallisesta asiasta siinä on kyse. Jooga on kokonainen maailmankuva, jossa rajaton, tiedostamaton yhteys kaikkeuden kanssa syvenee.

Asanat muuttavat kehomme verenpaineita, kehittää autonomista hermostoa, aktivoi parasympaattista hermostoa ja vähentää kortisolin määrää (Keränen 2013). Asentojen vaikutuksista mielentilaamme ja itsevarmuuteemme on myös tehty tutkimuksia. Amy Cuddy on puhunut Ted Talkissa kuinka ’Elekielesi vaikuttaa sinuun itseesi’ (Amy Cuddy: Your body language may shape who you are 2012). Hän puhui siitä, kuinka tiettyjen voima-asentojen ottaminen ennen työhaastattelua sai testosteronipitoisuudet, eli itsevarmuushormonit, näissä henkilöissä kohoamaan sekä vastaavasti kortisolitasot,

eli stressihormonit, laskemaan. Näissä voima-asennoissakin on kyse tilan ottamisesta. Kaikki kuvat joita Cuddy käytti esimerkkinä voima-asennosta, olivat asentoja, joissa kädet ja jalat olivat levitettynä ja/tai nostettuna.

3.2. Yhteiset tilamme

Liitän turvallisemman tilan kokemukseen luottamuksen tunteen. Tunne, siitä että voi olla rauhassa ja pelkäämättä oma itsensä kuuluu turvallisempaan tilaan. Tilojen yhteisyys ja jakaminen ovat olennainen osa julkisten tilojen ominaisuuksista.

Turvallinen tila

Turvan kokemus fyysisessä tilassa syntyy usein kodikkaista elementeistä: pehmeistä pinnoista, sohvista, tyynyistä, matoista, kasveista, luonnollisista materiaaleista. Turvan kokemus ihmisten välisessä jaetussa tilassa syntyy kohtaamisesta, katseesta, eleistä, sanoista, habituksesta, ajankäytöstä, äänenkäytöstä, hiljaisuudesta. Tilaan astuminen on täysin erilainen kokemus, jos toinen tervehtii fyysisesti, hymyilee koko kasvoilla, kysyy kuulumiset, puhuu lempeällä äänellä, antaa tilaa toiselle puhua, antaa tilaa toiselle asettua tilaan, kertoo jotain henkilökohtaista itsestään yms.

Turvallisessa tilassa koen, että keskeneräisyys on vallitseva olosuhde. Rikkinäisyys, kehnous, vinous, hönttiys ja irtipäästäminen ovat normi. Paljous ja paljastuminen eivät tunnu turvallisessa tilassa mahdottomalta, vaan haavoittuvuudelle on tilaa. Todellisille sisältä tuleville tunteille on tilaa ja niiden on mahdollista tulla. Hiljaisuus on turvallisessa tilassa arvokasta, se antaa tilan kuuntelemiselle, aistimiselle. Turvallisessa tilassa aktiivisia verbejä ovat vaikkapa kysyminen, ehdottaminen, neuvotteleminen, jalostaminen, kiinnostuminen, salliminen. Kovuus, fyysinen vahvuus, varmuus, tehokkuus, pakottaminen, suorittaminen ja rajojen rikkominen eivät lähtökohtaisesti kuulu turvalliseen tilaan, mutta ovat mahdollisia yhteisen sopimuksen pohjalta.

Julkisten tilojen tulee olla helposti saavutettavissa ihmisen ominaisuuksista huolimatta. Kuinka lisätä turvan tunnetta vaikkapa yleisillä paikoilla? Miten viestittää kunnioitusta muita kohtaan? Miten oppia ihaillemaan erilaisuutta ja kannustamaan ympärillä olevia ihmisiä olemaan turvallisesti juuri sellaisia kuin he haluaisivat, piittaamatta muiden mielipiteistä? Entä jos harjoittelisimme kaikki olemaan vain ylpeitä ja iloisia muiden olemassaolosta?

Olen kirjoittanut tätä tekstiä Oodissa, jossa on käytössä turvallisen tilan periaatteet. Periaatteiden ensimmäinen kohta on yhdenvertaisuus: *Kaikilla on oikeus olla kirjastossa. Päämäärätön oleskelu on sallittua, jopa suotavaa. Rasismi ja syrjintä eivät kuulu kirjastoon, huomioi tämä myös kielenkäytössäsi.* Näen nämä periaatteet isolta mainostaululta lähes joka kerta kun nousen rullaportaita yläkertaan. Miten paljon tällaisten ohjeiden näkyvillä olo vaikuttaa meihin ja siihen millaiseksi tila luotuu? Maailmassa on niin paljon rajattuja tiloja, joihin on pääsy vain tietyillä erityisillä ihmisillä - kotimme on yksi tällaisista. Entä jos kotini olisi maailma ja se kaikki olisi yhteistä? Hippiate we are one sisältää jotain kiinnostavaa.

Yhteenkuuluvuus luonnon kanssa erittää mielihyvähormoni oksitosiinia yhtä lailla, kuin silloin kun halaamme läheisen kanssa. Oksitosiini, jota rakkaushormoniksikin sanotaan, erittyy aivolisäkkeen takalohkosta verenkiertoon, kun koemme yhteyttä toiseen ihmiseen tai muuhun luontokappaleeseen. Se rentouttaa, parantaa keskittymiskykyä ja kohentaa mielialaa (Leppänen & Pajunen 2019, 171)

”...oksitosiini voi tukea henkisiä kokemuksia, joissa ihminen tuntee yhteyttä itseään suurempaan voimaan. Tämä on osoitettu tutkimuksessa, jossa osa koehenkilöistä sai oksitosiinisuihkeen nenäänsä ennen 20 minuutin meditaatiota. Kokemusta arvioitiin jälkepäin kahdella kyselymittarilla. Oksitosiini saaneet kokivat meditaatiossa ja sen jälkeen muita voimakkaammin yhteyttä korkeampaan voimaan tai kokonaisuuteen. He myös kokivat verrokkiryhmää enemmän myönteisiä tunteita meditaation aikana. Vaikutus kesti useita päiviä.” (Leppänen & Pajunen, 2019, 177)

Olen pohtinut sitä, erittykö joogatessa oksitosiinia, vaikka jooga tehdään aina yksin ja useimmiten silmät kiinni. Jooga voidaan yksinkertaisesti kääntää tarkoittamaan yhdistymistä, liittoa. Joogassa ajatellaan, että kaikki liittyy kokonaiseksi, yhteen liittoon, eheäksi loputtomaksi kokonaisuudeksi. Näen tässä yhteyden yhteenkuuluvuuden tunteeseen luonnon kanssa, jota myös biofiliksi voi sanoa. Biofilia on termi, jolla tarkoitetaan ihmisten tuntemaa luontorakkautta sekä halua kokea yhteyttä luonnon kanssa. Biofilinen tilasuunnittelu voi tarjota ratkaisuja nykyajan haasteisiin, kuten esimerkiksi ihmisten hyvinvoinnin laskuun, ilmastonmuutokseen ja biodiversiteetin köyhtymiseen (Rissanen 2019).

Mikä meitä yhdistää sitten kansana? Ainakin ylpeys jääkiekon maailmanmestaruuskisojen voitosta, mutta varmasti myös metsäkertomukset. Suomi on Euroopan metsäisin valtio, mutta maailman metsäisin teollistunut valtio. Suomesta 73,1% on metsää, joka eroaa maailman kymmenestä metsäisimmästä maasta siinä, että Suomi ei sijaitse trooppisella vyöhykkeellä (Pape-Mustonen 2016, Maaseudun tulevaisuus). Metsä on suomalaisille tärkeä ja usein pyhäkin paikka. Nykyään metsään tehdään terveysretkiäkin ja toivon, että luonnon positiiviset terveysvaikutukset otetaan isommin osaksi myös koulutusjärjestelmiäkin.

”Yhteenkuuluvuuden tunteeseen liittyvänä hormonina oksitosiini lähettää kehollemme viestin, että olemme perillä siellä, missä sitten olemmekin. Saman saa aikaan jo metsässä oleskelu, mutta vaikutusta voi tehostaa vaalimalla yhteyttä luontokappaleisiin” (Leppänen & Pajunen, 2019, 172)

3.3. Rajattomuus esittävässä taiteessa

Seuraava polylogi on Sonya Lindforsin kuvitteellisesti kirjoittama ja se on lainattu Toiseus101-teoksesta:

Katsoja A: Mitä sinä mietit?

Koreografi: Tulevaa teosta... Tai oikeastaan sen rajaamista. Tai rajoja. Mistä teos alkaa ja mihin se loppuu? Voiko teoksen rajoja tehdä jollain tavalla näkyväksi, kun kyseessä ei ole konkreettinen objekti?

Esiintyjä: Kokemus teoksen ääriviivoista on subjektiivinen. Minulle teos alkaa silloin, kun sen on sovittu alkavan – takahuoneesta, näyttämöltä, kun yleisö tulee sisään... Teos voi myös hyvin alkaa ilman esiintyjää.

Koreografi: Niinpä! Teos voi olla olemassa ilman esiintyjää tai näyttämöä, mutta onko teosta ilman yleisöä, ulkopuolista katsetta?

Esiintyjä: Se riippuu teoksesta ja tekijästä. Mutta katse rajaa teosta.

Koreografi: Eli teos voi olla olemassa ilman katsetta, katsojaa tai yleisöä, ja sen alku ja loppu ovat liukuvat tai epäselvät. Kun teos kohtaa katseen, sen teosmaisuus selkeytyy.

Katsoja A: Nämä kaikki ovat subjektiivisia kokemuksia.

Katsoja B: Minulle teos alkaa siitä, kun katsomosta menevät valot pois ja toiminta siirtyy näyttämölle.

Katsoja A: Ehkä tekijät ovat ajatelleet jotain täysin muuta...

Esiintyjä: Joka tapauksessa katse muuttaa tilannetta. Kun astun näyttämölle ja kohtaan katseen, niin se kohottaa ja virittää, sähköistää.

Katsoja A: Minä istun yleisössä ja katson sinua.

Esiintyjä: Ja minä annan sinun katsoa.

Katsoja A: Saan tarkastella sinua, mutta olen samalla itse turvassa katsomossa.

Koreografi: Katsomo on yksi harvoista paikoista, jossa toista ihmistä saa katsoa rauhassa.

Katsoja B: Entä jos ei ole katsomoa? Missä silloin menee näyttämön ja katsomon, yleisön jäsenen ja esiintyjän raja?

Katsoja A: Hmm... Koen kyllä olevani katsoja, vaikka ei olisi konkreettista katsomoa, ja siten turvassa omassa positiossani.

Koreografi: Toisille katsojille saatat näyttäytyä esiintyjänä.

Katsoja B : Aha! Juuri tästä syystä en koe olevani ”turvassa” katsoessani esitystä. Tämä postmoderni jälkistrukturalistinen diskurssi katseesta sekä näyttämön ja yleisön muuttuvasta suhteesta tekee oloni epävarmaksi. En tiedä enää, missä kulkee esityksen raja, enkä voi luottaa siihen, että saan rauhassa katsoa.

Koreografi: Eli jos kuvitteellinen teoksen ja katsojan välinen raja ylitetään, niin koet itsesi turvattomaksi? Kiinnostavaa. Näen myös selkeän yhteyden vallitsevaan rajapolitiikkaan ja pelkoon kansallisten rajojen ylittämisestä...

Katsoja B: Mutta eikö pelko ole aiheellinen? Jos en tiedä, missä kulkee minun ja esityksen raja, niin miten voin erottaa ne toisistaan? Mistä tiedän, miten minun tulisi olla tai mitä seurata? Olenko aktiivinen vai seuraanko sivusta? Tarkastelenko esiintyjä, toisia katsojia vaiko tilaa?

Katsoja A: Vaiko itseäsi? Ja tarkasteleeko joku sinua? Kohdistuuko sinuunkin katse?

Koreografi: Rajojen häilyvyys, liukuvuus, niiden venyttäminen ja rikkominen ovat kaikki osa teosta. Samoin kuin pohdinta ja neuvottelu, jota käyt teoksen aikana tai sen jälkeen.

Katsoja A: Rajojen ravisteleminen ravistelee myös yleisön ja teoksen välisiä valtahierarkioita.

Koreografi: Rajattomuus tai rajojen uudelleen neuvottelu muuttaa kokemustasi teoksesta, katsomisesta tai omasta itsestäsi.

Katsoja A: Eli ehkä poikkeama katsomistraditioon ja sen aiheuttama mahdollinen muutos luo epävarmuuden tunteen.

Koreografi: ”Vaarallinen teos ylittää fiktiivisen näyttämö / katsomo -rajan ja muuttaa katsojaa!”

Katsoja B: En osannut odottaa tätä.

“Where do I end and you begin?” on Sonya Lindfors joskus kysynyt (Lindfors 2018). Hänen teoksensa Cosmic latte tuntui kysyvän myös tätä kysymystä. Mistä minä alan ja mihin lopun? Määrääkö fyysinen ruumiini loppumiseni? Mitä muuta on materian lisäksi? Miksi olemme kasvaneet ”minä ja muut/ulkopuolinen” –ajatteluun? Entä jos ei olisi minää, vaan ainoastaan kaikkeus? Minä, me ja ympäristö olisikin kaikki yhdessä kokonaisuus? Olen kokonaisuus tässä. Kokonaisuus siinä. Taas löydän yhteyden joogan filosofiaan.

Tarvitsemme hyvänlaisia rajoja turvaa varten, esimerkiksi koskemattomuutta ja kunnioitusta. Toisaalta tarvitsemme kansallisia rajoja, jotka eriarvoistavat, vahvistavat sortoa ja yksipuolistavat ihmisryhmiä?

Olen kasvanut yhteiskuntaan, jossa omistaminen ja ulkoinen menestyminen ovat tärkeitä. Miten voisin harjoitella omistamisen purkamista ja luopumista. Selviääkö ihminen ilman omistamista? Miten voisin harjoitella näkemään maailman yhteisenä, elämäni yhteisenä muun ympäröivän kanssa. Opetella jakamaan, opetella rajattomuutta. Mitä on sisäinen menestyminen?

ITSETUNTEMUS=

Menestynyt ihminen on joku, joka on työskennellyt itsensä kanssa ja saavuttanut tasapainoa.

- Muistiinpano 2018

Näyttelijä-sanana etymologia jo rajaa ammattinimikettämme hyvin kapealle. Esiintyvän kehon ei pitäisi vain ”näyttää”, vaan psykofyysinen keho tuottaa ääniä, liikettä, energiaa, kokemuksia ja tunteja. Pietu Wikström käsittelee opinnäytteessään ”Uutta tilaa näyttelijälle: tilasta, sen tekemisestä ja antamisesta” monipuolisesti haasteita vanhanaikaisessa näyttelijä-käsityksessä ja tarjoaa uusia tapoja lähestyä ammattiamme.

The *Toneelacademie* Maastrichtilla, joka on esittävien taiteiden oppilaitos Alankomaissa, on koulutusohjelma nimeltään Performance. Heidän verkkosivuillaan ohjelmaa kuvaillaan seuraavanlaisesti: ”Performance-ohjelma on tarkoitettu esiintyjille, jotka haluavat työskennellä ohjaajan/näyttelijän klassisen muodon ulkopuolella. Haet ja ylität välineenä teatterin rajat ja flirttaillet kuvataiteen, elokuvien, musiikin ja kirjallisuuden kanssa. Improvisaatio ja intensiivinen koulutus opettavat sinulle käsittelemään sekä vanhoja että uusia teatterimuotoja. Harjoittelet kehosi ja äänesi ilmaisullisuutta. Opit työskentelemään kameroiden, äänen ja uusien medioiden kanssa. Projektien aikana opit tuntemaan monenlaisia teatterikäsitteitä, esityksiä, näyttelemistyylejä ja mediaa.” (Toneelacademie.nl 10.3.2020, oma käännös). Kyseinen ohjelma on esimerkillinen siinä, että se huojuuttaa totuttua tavanomaisen teatterin määritelmää. Tämä kiinnostaa minua.

Kävin Sami Haapalan pitämän Immersiivisen teatterin työpajan marraskuussa 2018, jossa esiintyjän ja kokijan rajat todella hämärtyivät. Jos yleisö liikkuu ympäri tilaa, hän kokee ja suorastaan elää tarinaa, onko hän esiintyjä? Kelle mikäkin rooli on ja missä

vaiheessa? Mielelläkö vain? Mitä fasilitoijan työ on? Miten se eroaa esiintyjän työstä? Missä on näyttämön ja katsomon raja silloin kun olet katsoja näyttämöllä?

Nykyinen maahanmuutto- ja pakolaiskeskustelu suistuu helposti raiteiltaan heti alkuunsa, sillä ihmiset rajataan meihin ja heihin. Ksenofobia, eli muukalaisviha on niin juurtunutta moniin ihmisiin, ettei sitä tunnisteta tai haluta oppia muuttamaan käsityksiä. Itsen rajaaminen muuksi ympäristöstä ei vahvista monien uskontojen ”Kohtele muita kuten haluaisit itseäsi kohdeltavan” –ohjetta.

3.4. Berghain – ainutlaatuinen tila

Haluan tällä esimerkillä valottaa, kuinka turvaa, irtipäästämistä ja rauhaa voi löytää yllättävistäkin paikoista. Tässä esimerkki erityisestä kokemastani paikasta, jossa olen kokenut turvallisemman tilan.

Berghain on kenties Euroopan tunnetuin yökerho ja keikkapaikka, joka on kuuluisa siitä, että sisään on vaikea päästä tiukan ovipolitiikkansa takia. Ovimiehet karsivat jonosta paljon sisään haluavia. Oma arvaukseni on, että sisään pääsee helpoiten silloin, mitä marginalisoidummalta ihminen näyttää, olematta kuitenkaan liian provosoiva. Mikään mainstream-klubi se ei todellakaan ole. Berghain sijaitsee Berliinissä kahden kaupunginosan, Kreuzbergin ja Friedrichsheimin, raja-alueella, joiden risteymästä se on myös saanut nimensä. Jo tässä on jotain poliittista.

Rakennus on valtava betonimöhkäle, jonka uumeniin piiloutuu lukemattomia käytäviä, portaikkoja, tanssilattioita, salahuoneita, vessoja, tiskejä ja jopa smoothie- ja jätskibaari. Berghainissa monet ovat pukeutuneet fetissiasuihin, tai muuten vain paljastaviin vaatteisiin ja jotkut voivat toisinaan olla täysin ilman vaatteitakin. Joillakin on päällään urheiluvaatteita, sillä klubittaminen Berliinissä menee urheilusuorituksesta. Berghainin tunnelmaa on lähes mahdotonta yrittää kuvailla sanoin: se on pyhä, kunnioittava, levoton, rauhallinen, jännittävä, meditatiivinen. Toisiin on helppo tutustua, ihmiset ovat hyvällä tuulella, pitävät hauskaa ja nauttivat toisistaan. Berghainissa soi elektroninen musiikki ja dj:nä toimivat maailman parhaimmat soittajat. Konemusiikki on

voimauttavaa, se saa ihmiset värähtelemään ja liikuttaa kehoa ja mieltä. Teknon hypnoottisuus luo tanssilattiasta kuin ritualistisen tilan, se upottaa ja vie juhlijan matkalle.

Berghainissa vallitsee kirjoittamattomat turvallisen tilan säännöt: kaikki ovat tasavertaisia, kaikilla on yhtäläinen oikeus olla kerhossa ja kaikista pidetään huolta. Vaikka karu ja kolkko rakennus on pelkkää betonia ja kiveä ja vaikka se on usein melko sotkuinen, ihmisten läsnäolo tekee siitä pehmeän, lämpimän ja viihtyisän. Monet viettävät Berghainissa kymmeniä tunteja, sillä se on yleensä auki lauantain ja sunnuntain välisestä yöstä maanantai-aamupäivään asti.

Muistellessani ensimmäisiä kertoja Berghainissa, tulee mieleeni pelko. Ihmisten avoimuus, rohkeus ja kontrollista irti päästäminen vaikutti alkuun liian paljolta vastaanottaa ja teknon desibelit sekä luonne muistuttivat ensi alkuun helvetinportteja. Totuttuani tilan luonteeseen ja musiikin ja tanssin terveystaivutuksiin, on oma suhtautumiseni muuttunut ihailuksi ja jopa rakkaudeksi. Se on paikka, jonne haluan yhä uudelleen ja uudelleen takaisin, sillä siellä tuntuu, että voin olla juuri miten haluan ja olla täysin rauhassa oma itseni.

Yökerho- tai klubikulttuuri saatetaan joskus nähdä uhkaavana tai jopa rikollisena. Yöelämä voidaan kokea pelottavana, koska pimeään saatetaan liittää pahaa ja kontrolloimatonta. Teknoklubit sijaitsevat usein kauempana ihmisten asutusten luota, sillä ne voivat aiheuttaa melusaastetta. Sana alakulttuuri on helppo liittää yöelämään senkin takia, että kellarit toimivat melun vuoksi hyvinä paikkoina soittaa musiikkia. Osa- eli alakulttuurilla tarkoitetaan pienempää kulttuurivähemmistöä toisen kulttuurin sisällä. Konemusiikkipiirit voivat olla monelle tärkeä yhteisö kohdata samankaltaisia ihmisiä. UG-bileet (underground) ovat yritys luoda turvallisempia tiloja tuoda ihmisiä yhteen.

3.5. Feministinen harjoittelu

Harjoitellessamme taiteellista opinnäytetyötäni *Shall we have a drink before I start to cry?* tammikuussa 2020, selkäni petti pahasti ja olen joutunut olemaan harjoituksista sivussa viidettä päivää. Keskustellessani koreografin Marika Peuran kanssa, pahoittelin epävarmuuden tilannetta johon tahtomattani ajan työryhmän. Hän vastasi, että turhaan olen pahoillani, sillä hän haluaa harjoitella feminististä näyttämöä, jossa voin olla osana miten vain. Seuraavan tekstin kirjoitin tapahtuneen jälkeen:

Tunnen surua ja haluan itkeä. Satutin tällä viikolla oireilevan selkäni pahasti, jonka seurauksena jouduin vain makaamaan muutamia päiviä kotona lattialla ja tänään koreografin kanssa juteltuani päädyin jäämään pois näyttämöltä. Alaselässäni on välilevypullistuma sekä tyrän oireita. Käveleminen on hidasta, hermosärky vihloo pakaroissa ja kumartuminen on vaikeaa. Tältä tuntuu joutua luopumaan osastaan teoksessa, osasta jota on viimeiset 50 päivää harjoittanut ja pohtinut. Näin tänään läpimenon, josta olin innoissani ja luottavainen. Teoksen visuaalisuus, pinnat, valaistus, materiaalit ja esiintyjien uppoutuminen ja laatu veivät ihmeelliseen leirinuotiomaiseen talvimaisemaan, jossa veden, tai kyyneeleen, eri muodot liikkuvat. Esityksessä oli selkeästi minulle paikka, tunsin sen. On surullista joutua päästämään irti paikastaan. Omaa polkua ja motiiveja oli kuitenkin yrittänyt löytää hyvin pitkään, että tuntuu todella pahalta jättää työ kesken. Vai jääkö työ kesken? Voisinko jatkaa työtä, luoda koreografinen kartta itselleni mielessä?

On tosi epäonnistunut olo. Tuntuu siltä, että olen pettänyt jonkun. Olen syyllinen, koska en ole pitänyt kehostani tarpeeksi hyvää huolta. Ajattelen, että miten kuvittelinkaan pystyväni tuollaiseen liikemateriaalimäärään ja -laatuun. Koen fyysistä riittämättömyyttä ja heikkoutta ja sitä kautta epäammattimaisuutta. Taas on sellainen olo, että haluan luovuttaa, mutta ei ole tällasiin juttuihin, en ole kykeneväinen, mun keho ei riitä. Miten nyt teen taiteellisen opinnäytteeni? Tämä produktio oli niin tärkeä monessa mielessä: eri koulutusohjelmien opiskelijoita, eri työskentelytavat, erilainen lähtöpiste, erilainen näyttämön laatu ylipäätään.

Masennuin siitä, etten voinut tehdä opinnäytettäni projektissa, joka tuntui vihdoin koulurakenteissa vähän enemmän omalta. Masennuin ja ajatukseni vahvistuvat, tämä ala ei ole tehty mulle. Mun keho ei kestä. En ole tarpeeksi, en riitä. Olen tänään itkenyt melkein koko päivän. Itken tulevaisuuttani, sillä en todellakaan tiedä mitä se tuo. Itken sitä, etten jaksa. En jaksa puhua, haluan vaan luovuttaa. Itken opinnäytettäni, en jaksaisi kirjoittaa. Onko tästä mitään hyötyä?

Ajatus siitä, että monet ihmiset käyvät kipukauteni aikana kirjoittamiani tunteita läpi päivittäin, palauttaa minut oleellisten kysymysten äärelle. Vaikka todellinen kipu ei todellakaan kuulu näyttämölle, alentuneelle toimintakyvyllle pitäisi siellä olla aina tilaa.

Feministinen näyttämö on dikotomioita ja binääreitä purkava. Miten vaikkapa klassikoita voidaan tehdä, jos kaikki vastakohtaisuudet poistetaan? Syntyykö kiinnostavaa draamaa, jos kukaan tai mikään ei ole toista vastaan?

Mitä ja miten feministisiä työkaluja voi hyödyntää esittävän taiteen kontekstissa? Julkaisussa *Ajatuksia feminismistä taiteen tekemisessä* on sen toimittaneiden Katri Naukkarisen ja Olga Palon, Helsingin Feministisen Salaseuran, kuraattoriduo nynnyjen sekä FEMSKT –feministisen sarjakuvaverkoston yhteistyön tuloksena syntynyt kysymyslista (Naukkarinen & Palo 2018). Se on kollektiivisesti koottu feministinen kysymyslista työskentelyn tueksi. Kysymyslista voi auttaa uuden projektin aluksi, erilaisista taustoista tulevien yhteisen kielen löytämiseksi ja tekemään rakenteet ja hierarkiat ryhmässä näkyviksi ja selkeiksi. Lista on kokonaisuudessaan alla.

Feministinen kysymyslista:

ALOITUS

- Miten aloitetaan? Esim. esittelykierros voi edesauttaa läpinäkyvyyttä, mutta toisaalta pohjustaa tietyt roolit.
- Kuka kutsui tapaamisen koolle?
- Kuka laati tapaamisen agendan?
- Kenellä on tietoa ja mistä? Projektista, sen aiheesta, kollektiivin jäsenistä...?
- Mitä odotuksia minulla on tälle projektille?
- Mitä huolia minulla on koskien tätä projektia?

VALTA, VASTUU, HIERARKIAT

- Onko sanottu ääneen, kuka käyttää valtaa, miksi, millä tavoin ja miten pitkään?
- Onko sanottu ääneen, kuka kantaa vastuuta, miksi, millä tavoin ja miten pitkään?
- Onko puhuttu hierarkioista ja ryhmän suhteesta niihin? Mikä on pyrkimys?
- Onko puhuttu siitä, mitä kollektiivisuus tarkoittaa eri ihmisille ja kyseisessä tilanteessa?
- Kuka määrää tahdin ja kuka seuraa? Voiko/kannattaako tätä muuttaa?
- Millaisia rooleja/asemia ryhmässä on?
- Mitkä olemassaolevat suhteet työryhmäläisten välillä ohjaavat rakenteen muodostumista (tuttuus, vieraus)?

MINÄ RYHMÄN JÄSENEENÄ

- Mistä kiitän muita?
- Mitä toivon muilta?
- Millaista tietoa tämä ryhmä sisältää?
- Mitä opin muilta?
- Mitä voin opettaa/jakaa muille?
- Uskallanko pyytää kontribuutiota?
- Uskallanko tarjota kontribuutiota?
- Mihin minä sijoitun ryhmän intentiossa/taiteellisessa näkemyksessä/ideassa?
- Mitä muut tarvitsevat?
- Mitä minä tarvitsen?
- Onko minulla resursseja, joissa olisi ylijäämää jaettavaksi (materiaalisia, henkisiä, aikaa, tilaa, tietoa...)?
- Mitä voin jakaa, mitä pidän itselläni? Miksi?

OSALLISTUJIEN OMINAISUUDET

- Onko tilanteessa esteitä itsensä ilmaisuun?

- Mitkä ryhmäläisten ominaisuudet ohjaavat työryhmän jäsenten kanssakäymistä ja rakenteen muodostumista (ikä, sukupuoli, etnisyys, toimintakyky, koulutus, kieli, ekstroverttiys/introverttiys, tyyli...) Miten?
- Puhutaanko tilanteessa kaikkien äidinkieltä?
- Onko tilanne tarpeeksi verkkainen jotta kaikki halukkaat ehtivät ilmaista itseään?

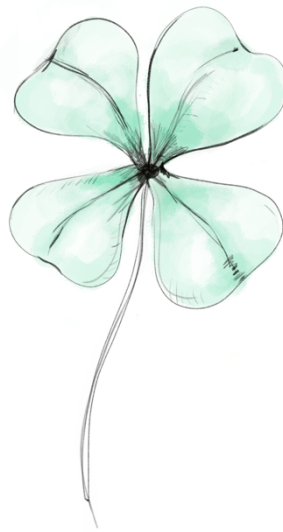
KOMMUNIKOINTI

- Pääseekö kaikkien halukkaiden ääni kuuluviin?
- Puhummeko samasta asiasta?
- Pystymmekö muotoilemaan erimielisyydet kysymyksiksi, joiden avulla pyrimme ymmärtämään toisiamme?
- Olenko tietoinen intentioistani?
- Olenko tietoinen vaikutuksestani muihin?
- Haastanko itseäni joustamaan/vastustamaan sopivasti? Jos en, mikä minua estää?
- Ilmaisenko/ilmaisevatko toiset kunnioitusta muita kohtaan?
- Onko mekanismeja ongelmien tunnistamiseen, osoittamiseen ja käsittelyyn?
- Onko mahdollista vahvistaa ryhmäläisten (ei vain yhden) fasilitointitaitoja?

SOVITUT RAKENTEET

- Palveleeko rakenteemme tavoitteitamme? Onko se jäykkä/sopiva/löyhä?
- Tarvitaanko deadline? Missä vaiheessa projektia?
- Missä kokoonnumme? Onko tila formaali/informaali? Palveleeko se tilanteen luonnetta
(esim. halutaanko olla rentoja vai skarppeja)?
- Onko allakoitu aikaa sekä pohdiskelevalle jakamiselle että tehokkaalle organisoimiselle?
- Millaista päätöksentekoa ryhmä harjoittaa?
- Mistä tulee olla konsensus? Mistä ei?
- Millainen talousteoria ryhmän toimintaa pohjustaa (esim. markkina-, jakamis-...)?
- Onko kaikkien tekemä työ näkyvää? Annetaanko siitä tunnustusta?
- Kuka saa työstään korvausta? Miten paljon ja miksi?

- Millä periaatteella korvauksen suuruus määräytyy?
- Hyötyykö joku muu taho/muut tahot työstä ja onko tämä tarkoituksenmukaista?
- Toimitaanko jotakin olemassa olevaa rakennetta varten ja onko se tarkoituksenmukaista?

4. KEINOJA KOHTI PAREMPAA TULEVAISUUTTA

Välittämällä omasta kehosta sekä luonnosta, otamme vastuuta paremmasta tulevaisuudesta. Harjoittamalla hiljentymistä, rauhoittumista ja lepäämistä taistelen suorituskeskeistä markkinayhteiskuntaa vastaan. Metsäkävelyt, joogaaminen, tanssiminen ja matkustelu erilaisissa pakoissa auttaa minua olennaisimpien kysymysten äärelle. Ympäristömme tila on jatkuvassa muutoksessa, mutta viime vuosikymmenten kehitys on pakottanut meidät muuttamaan tottumuksia. Haluan taistella elämän monimuotoisuudesta ja luoda ympärilleni hyvää.

4.1. Maailma muuttuu

Havahduin eräänä päivänä katsellessani Netflixiä, että hakutoiminnolla voi etsiä HLBTI-teoksia. Ymmärsin, että elän aikaa, jolloin meille seksuaalisuuttaan moninaisesti kokeville on tehty lukuisia samaistuttavia roolihahmoja. Eikä representaatio ole monipuolistunut vain hahmojen seksuaali-identiteeteissä, vaan ihan kaikessa, kuten vaikkapa tv-sarja *Special*, joka kertoo homoseksuaalista CP-vammaisesta, jossa näyttelee homo CP-vammainen, tai jo aiemmin mainitsemani elokuva *Fantastic Woman*. Myös esimerkiksi tv-sarjoissa *Dark*, *Sex Education* ja *Silta* on ollut pyörätuolia käyttäviä näyttelijöitä ja viittomakielisiä. Miten etuoikeutettu olen, että saan kasvaa näiden erilaisten tarinoiden kautta!

millaista olla feminiininen mies maskuuliinisen hegemonian keskellä. korkkarit jalkaan. voguing. tunteiden näyttäminen, kuunteleminen, tunnistaminen. liikuttuminen. koskettuminen. katon years & yearsin musiikkivideota all for you ja kosketun tosi paljon. kosketun koska tiedän, että trion laulaja on avoimesti homo, sillä on persoonallinen korkea ääni ja se tanssii ja on tosi hoikka. liikutun siitä ajatuksesta, että toi poika on saavuttanut jonkun tilan missä se voi olla tosi oma itteensä. se saa toteuttaa itteään. myös artisti troye sivan upee roolimalli. bloom-musavideolla se on ihan nuori madonna.

upeet meikit, asut, kehonkieli. fläsäreinä jotain lihaskuvia, joten kuvastolla selkeesti leikitään.

lokerot ja määrittely ei oo koskaan ollut mua varten. miksi on vaan joku yks sukupuoli. miks on vaan joku yks seksuaalisuus. miks on vaan joku yks rooli. nimi. nimike. entä jos mä oisin olivia? tai 栄治? tai ?2(&62\$ entä jos oisinkin sukupuoleton. tai sukupuoli vois olla muuttuva. päivästä toiseen se liikkuu ja elää. samoin kun seksuaalisuus. kuka joskus on päättänyt että hei on vaan tämmöset yhtet tietyt määritelmät, mutta sellasta joka määrittelis epämääräisyydet välivaiheet ja keskelläolemiset ei ole. näyttelijä ennen vanhaan on ollut todella alisteinen ja riippuvainen ohjaajasta. mä haluan olla itse ohjaksissa. itse päättjä. itse ajattelija. **taiteilla itseni. rikkoa perinteet, rikkoa totuttu, rikkoa normit, rikkoa oikein tehty, ehdottaa uusi. ehdottaa jotain tasavertaista, pehmeämpää, rakkaudellisempaa, yhdenvertaista olemista jossa rikkoutuneena oleminen on parasta. missä rikkoneisuus muuttuu loputtomaksi eheydeksi. tila missä ei-tietäminen on ihanaa. tila missä ei tarvitse miellyttää ketään. tila missä on aikaa oman sisäisyyden äärellä olemiselle. tila olla vain hiljaa, ilman että kukaan odottaa mitään. tila missä voi kokea itsensä arvokkaaksi ja tärkeäksi ilman puskemista tai erityistä työtä.**

- Muistiinpano 2018

4.2. Nyt on kiitollisuus ja riitän

Mitä enemmän puhumme riittämättömyydestä, sitä enemmän sitä koemme. Mitä enemmän puhumme riittämisestä, tarpeeksi olemisesta, sitä enemmän sitä koemme. Tätä tekstiä kirjoittaessa käyn jatkuvaa dialogia itseni kanssa. Ajatukseni harhailevat, vertaan omaa tekstiäni muiden opinnäytteisiin, vertaan omaa kouluhistoriaani ja -menestystä muiden historiaan ja menestykseen. Mitä työkaluja tarvitsen, jotta riittämisestä tulisi normi? Mitä “minä riitän” sisältää? Lahden kansanopiston opettajani Lassi Alhorinne opetti vuonna 2012 kysymyksen “Entä jos olisitkin tarpeeksi?” Emilia Kokko opetti Vino näyttämö –kursillaan harjoituksen “Mitä on jo?”. Alhorinteen ja

Kokon kysymyksissä ja tehtävänannoissa on samankaltaisuuksia. Ne ajavat sen äärelle, mikä ei puutu. Nämä palauttavat mieleeni dokumentin *Minimalism*, joka kertoo länsimaisesta tavarankyllästä yhteiskunnasta ja siitä luopuneista ystävyksistä sekä Wabi Sabin, japanilaisen estetiikan käsitteen. Wabi Sabi pyrkii yksinkertaiseen, aitoon, epätäydelliseen olotilaan ja visuaalisuuteen, joka usein liitetään zenbuddhalaiseen teeseremonian laatuun. Omalla tavallaan nämä kaikki mainitsemani asiat ovat tekemisissä sen kanssa, miten opetella elämään totuudellisesti, riittäen ja riippumatta ulkoisista vaateista.

Meille ihmisille tuntuu olevan paljon helpompaa muistella negatiivisia muistoja ja luoda ikävääntuntuja harhakuvitelmia, kuin käyttää energiaansa positiivisiin seikkoihin. Tuntuu, että negatiivisuus on peruspiirre ja positiivisuus opeteltava työkalu. Pohjaako tämä ihmisen eläimelliseen taistele tai pakene -luonteeseen, jotka molemmat ovat äkkiseltään ymmärrettynä negatiivisia reaktioita. Mutta opettaako ympäristö ja yhteiskunta meille myös negatiivista? Suurin huijaus on ajatus, että toisen onni olisi minulta pois. Päinvastoinhan sen pitäisi olla - toisen onni on myös minun onneni! Buddhalaisuus opettaa, että tulevaisuutemme muodostuu nykyisistä teoistamme, sanoistamme ja ajatuksistamme. Jos haluamme positiivisen tulevaisuuden, on sitä siis harjoitettava aktiivisesti. Mielestäni empatia ja myötätunto ovat taitoja, joita pitäisi opettaa kouluissa – erityisesti aloilla, jotka ovat sosiaalisia, perustuvat vuorovaikutukselle ja yhdessä olemiselle.

Kirjoitan hyvinvoinnista, koska haluan sitä enemmän ympärilleni. Olli Rahkonen kirjoittaa opinnäytteessään *Hyvästi, rakas* tekstinsä syntyneen kiitollisuudesta. Tämä inspiroi minua. Minulle helpompaa kuin kumarrella, on kyseenalaistaa, joten joudun näkemään erityisesti vaivaa tarkastella kouluaikaani kiitollisuuslinssien läpi.

Mitä kiitollisuus on? Kiitollisuuden harjoittaminen minulle on huomion siirtämistä niihin, usein myönteisiin asioihin joita elämäni on tullut ja joita elämässäni on. Joskus ne saattavat olla ikävämpiä tunteita, mutta kiitollisuuden avulla kompastuksetkin saa käännettyä voimavaraksi: *kiitos että saan harjoitella tätä surun tai pelon tunnetta, jotta tutustun paremmin itseeni*. Eräässä positiivisuuteen liittyvässä artikkelissa ehdotettiin myönteisyyden harjoitteluksi peli: mitä pienempi asia, joka tuottaa iloa, onnistumista, kiitollisuutta tai muuta positiivista tunnetta, sitä isommat pisteet. Ja toisten puolesta iloitsemisesta saa bonuspisteitä.

Haluan kiittää seuraavia ihmisiä, jotka ovat kasvattaneet minua tai vaikuttaneet minuun taiteilijana:

Sirpa Riuttala

Panu Poutanen

Lassi Alhorinne

Sonya Lindfors

Emilia Kokko

Jukka Ruotsalainen

Elina Knihtilä

Hannu-Pekka Björkman

Jenni Nikolajeff

Laura Sipilä

Tiina Pirhonen

Laura Frösen

Malla Kuuranne

Seppo Kumpulainen

Anu Koskinen, erityiskiitos kirjallisen opinnäytteeni ohjaamisesta

Minna Harjuniemi

Marita Naava

Sirkka Lamminen

Minna Orpana

Lasse Riutamaa

Kristian Smeds

Amanda Palo

Olga Palo

Armi Toivanen

Antti Asplund

Saban Ramadani

Kellariteatterin vuosikerta 2011: Amanda, Julle, Minttu, Anssi, Jenni, Suski, Antto, Tatu, Janika (nyk. Kukka), Hanna, Sini

Lahden kansanopiston Teatteri 1-linjalaiset 2012-2013

Koko N2013-vuosikurssini: Pietu, Susku, Milla, Juha, Inka, Henna, Sonja, Jonnakaisa, Antti, Marko ja Jarno.

Koko N2014-vuosikurssini: Eetu, Satu Tuuli, Geoffrey, Anso, Miro, Olli, Lauren, Anni, Roosa, Myy, Juho, Sampsa

Äiti, isä ja Ellis

Ja lisäksi:

Opinnäytteeni tarkastaja Aune Kallinen

Kaikki ystäväni

Kaikki työryhmäläiset joissa olen koskaan ollut

Kaikkien näkemieni esitysten tekijät

Kellariteatterin yhteisö

Teakkilaiset

Samoilla kursseilla olleet

Ja kaikki jotka ovat vaikuttaneet edellä oleviin

Erytiskiitos heille jotka unohdin

4.3. Sanoilla ja hymyllä on väliä

Kun aloin ensimmäistä kertaa seurustelemaan, sanavarastoni alkoi laajeta muun muassa sanoilla *rakas, muru, kulta, pupu* ja *rakastan sua*. Miten arkipäivieni täytyminen tällaisilla sanoilla on muuttanut itseäni ja tapaa vaikkapa kohdata toinen? Suomen kieli verrattuna vaikkapa espanjaan tai italiaan, kuulostaa monotoniselta ja suussa takaiselta. Se ei välttämättä ole niin värikästä ja elehtivää, kuin etelä-Euroopassa. Myös suomalaisten kehonkieli on usein jäykkää tai vetäytyvää, joka voi kaiketi johtua puolen vuoden kylmyydestä ja pimeydestä ilmastossa. Suomen kielen yksi yleisimmin

käytetyistä sanoista on ei – ja toisin kuin espanjassa, meillä ei käytetä paljoakaan kehuja sanoja, kuten hyvä tai kaunis.

Kaikki sanat mitä käytämme, kuten myös mikroilmeet ja katseet, vaikuttavat ympärillämme oleviin ihmisiin.

Havaintoja vuorovaikutuskulttuureista ja kohtaamisesta

Espanjassa poskisuudellaan, halaillaan, kehutaan lähes poikkeuksetta, elehditään, kosketetaan, ollaan etukenoisia, puhuminen on ulospäinsuuntautunutta. Suomessa kulttuuri on takakenoista, ihan kuten suomen kielikin. Omassa puheessa tämä kuuluu huomattavana muutoksena kielten sävelkorkeuksissa: suomi tulee matalalta ja englantia ja italia korkeammalta. Espanjalaisille on ominaista häpeilemättömyys, tuntuu että siellä oma ainutlaatuisuus kannetaan ylpeydellä. Flamencossa nähtävä asenne kuvaa hyvin espanjalaista ominaislaatuisuutta. Espanjassa vallitsee kannustuksen, itsensä ihailun ja muiden ihailun ilmapiiri.

On tutkittu, että positiiviset sanat, kehuminen, halaaminen ja muu lämmin koskettaminen erittävät mielihyvähormonia. Voiko nämä olla ainakin osatekijöitä sosiaalisen kulttuurin tuntumisessa hyvältä?

- Muistiinpano 2018

Tiina Pirhonen puhui näyttelijäntaiteen kursseillamme usein mantroista, joita itsellemme toistamme. Mantrat ovat hokemia, joita itse itsellemme syötämme ja uskomme niihin. Ne saattavat olla jääneet mieleemme, koska joku on joskus sanonut meille jotain saman tyyppistä. Tätä itsellemme hokemaa mantraa ei välttämättä itse tunnista, sillä siihen on saattanut jo vuosikymmenten ajan tottua. Uskomukset vaikkapa siitä, että emme osaa, olemme huonoja tai kykenemättömiä, voivat olla itsetuntoamme murentavia. Mutta kuka auttaisi meitä oppimaan lukemattomien toistojen avulla uusia positiivisia mantroja vanhojen tilalle?

Minä riitän sellaisena, kun olen. Olen kaunis ja ainutlaatuinen yksilö, jolla on oma uniikki tarinansa. Kukaan ei ole kokenut samaa tapahtumien ketjua ja elämänpolkua kuin minä. Kaikki kokemani ja muistoni on arvokasta tietoa siitä, kuka olen nyt. Luotan siihen, mistä pidän, mikä kutsuu minua, mille haluan antaa aikaani. Voin olla rauhassa, luottaa elämään, olla varma, että olen rakastettu ja että osaan rakastaa. Kenelläkään toisella ei ole valtaa minuun. Ihmisiä on mahdoton arvottaa ihmisyydessä. Kun keskityn pieniin positiivisiin tapahtumiin ja asioihin elämässäni, huomaan pian hyvyyden täyttävän hiljalleen ajatukseni. Harjoittamalla kiitollisuutta, muistamalla aktiivisesti niitä asioita joita jo on, vältän puutteellisuuden, vaillinaisuuden tai riittämättömyyden ajatukset. Ympärilläni on loputtomasti kaunista, loistokasta, ihailtavaa potentiaalia. Jokainen ihminen on ihmeellinen ja upea! Lainatakseni Anssi Niemeä, jonka kanssa pääsimme Kellariteatteriin vuonna 2011: *“Älä häpee, oot upee.”*

Kuvataide sekä kaikki muu visuaalinen taide, installaatiot, tanssi, veistokset, voivat olla abstraktiudessaan korvaamattomia viestintätapoja analyttiselle kirjoitetulle tai puhutulle kielelle. Tunnistan perinteisen draaman ajaneen minut analyysien solmuun. Tekstiä voi purkaa ja analysoida loputtomiin, mutta abstraktimpaa ja ei-lineaarista visuaalista taidetta ei välttämättä voi, tai edes tarvitse. Tuntuu, että yhteiskunnassamme helposti arvotetaan esimerkiksi puheteatteria ylitse konemusiikin. Onko ei-loogisesti ymmärrettävän taiteen äärellä haastavampaa kuin helposti ymmärrettävän? Voisiko kaikessa nähdä kauneutta intuitiivisesti? Istun meren rannalla, katson hymyillen keväisen auringon säteiden tanssia veden pinnalla ja mietin voiko tätä tunnetta sanoin kuvata.

4.4. Unelmia

”The possible has been tried and failed. Now it’s time to try the impossible!”
- Sun Ra

Näin syksyllä 2018 Sonya Lindforsin ja kansalaisaktivisti, kirjailija ja toimittaja Maryam Abdulkarimin teoksen *We Should All Be Dreaming* osana Baltic Circle -festivaalia. Esityksessä katsojat kutsuttiin suuren ruokapöydän ääreen, kolmen tunnin aikana tarjoihtiin kokopitkä menu, keskusteltiin vierustoverien kanssa, kuunneltiin puheita ja hieman liikuttiinkin. Esityksestä mieleeni on painunut Feministisen puolueen

varapuheenjohtajan Pazilaiti Simayijiangin puhe, jossa hän esitti tulevaisuuden Globaalin Unionin vallanpitäjää ajassa jolloin valtion rajoja ei enää tarvita politiikassa, vaan ihmiset voivat tulla toimeen ilman niitäkin. Myös haastavat keskustelut tulevaisuuden universumista vieressä istuvien yleisön jäsenten kanssa ovat jääneet mieleen. *We Should All Be Dreaming* todella rikkoi esityksen rajoja, esiintyjän, kokijan, näyttämön, vuorovaikutuksen suhteen ja toiminnan suhteen.

Lindfors ja Abdulkarim käyttävät kirjoituksissaan ja taiteessaan unelmointia vallankumouksellisenä keinona taistella yksilökeskeisyyttä, kuluttamista ja dystooppisia tulevaisuuskuvia vastaan. Kumppanini kuvataiteilija Saban Ramadani puhuu usein manifestoinnista, jonka ymmärrän unelmoinnin keinona. Manifestointi on haluttujen asioiden luokse kutsumista. Olen ruvennut harjoittelemaan manifestointia.

Ajattelen, että ongelmia on helppo kritisoida ja niistä on helppo valittaa. Entä sitten? Olen kritisoinut koulujärjestelmää, yhteiskuntaa ja ihmisiä, myös itseäni. Olen oppinut, että se vie eteenpäin ainoastaan, jos kritiikin jälkeen teen ehdotuksen: ehdottaminen on unelmointia. On haastavampaa ja kuluttavampaa keksiä jotain olematonta, unenomaista, kuin kommentoida ongelmia. Unelmointia on tärkeä todella harjoitella, ajaa aivot uuden äärelle. Unelmointia varten täytyy levätä ja ladata energiapankkia.

Hyvä lukija, tarjoan seuraavan kirjoituksen ajan hetken lomaa itsellesi. Nauti, ole hyvä!

Emilia Kokko:

TÄMÄ TULEE MIELEEN, KUN AJATTELEN SUKUPUOLTA

Ajattelen nyt sukupuolta. Ajattelen sukupuolirakennelmaa, koko sukupuolirakennelmaa, konstruktiota, rakennelmaa. Normeja. Ajattelen kerralla koko tätä rakennelmaa.

Nyt ajattelen sukupuolirakennelman takaista tilaa. Ajattelen, millainen tila aukeaa sukupuolirakennelman takaa.

On aika hiljaista, on aika avaraa, aika hämärää. Tämmöinen joutomaa, jättömaa, autiomaa, puutarha. Tämmöinen puutarha on täällä. Kävelen täällä.

Vähän jossain humisee joku tuuli tai joku muu. Joku humisee täällä ja toisaalta tuolla.

Tämmöistä huminaa.

Tämmöinen maisema. Olen tämmöisessä maisemassa.

Ajattelen nyt taas sukupuolta. Nyt ajattelen maisemaa. Tähän aukeaa nyt tällainen maisema. Olen tässä maisemassa. Tämä maisema, tämä sukupuoli. Ajattelen maisemaa, sen takaisuuksia. Täällä on nyt tämmöistä huminaa.

Ajattelen, että maisema voi olla mitä vain tai ei mitään. Se on selvää. Sen ei tarvitse olla selvää, mitenkään. Kun katson sukupuolta, katson maisemaa, tai en oikeastaan edes katso. Ajattelin, että olen nyt henkilökohtainen, mutta tämä maisema ei ole henkilökohtainen. Olen tässä maisemassa eikä sillä ole lainkaan väliä. Katson tätä maisemaa ja hiljalleen poistun ja unohdun tai jotain katoaa ja se on hyvä ja oikein ja kaunista ja mahdollista. Tämä mahdollinen maisema, tämä mahdollinen tila. Täällä haluaisin olla. Tämä utooppinen tila, tämä mahdollinen tila, tämä tavallinen. Katselen tätä.

Unohdin mistä on kyse. Nyt on kyse tästä ja täällä humisee. Tämä on nyt kirjoitus sukupuolesta ja tämä on lausunto. Olen unohtanut jo mistä on kyse. Olen täällä koko tämän rakennelman takana ja täällä on tämmöistä. Täällä on tämmöistä ja toisaalta taas tuommoista. Tämmöistä huminaa ja tämmöistä tuntua. Tämmöiset puutarhat, tämmöiset parkkipaikat, hallit ja aukeat ja kujat ja muut kaikki rakennukset ja kaikki, tien vieret ja muut. Kaikki tämä tila ja tämä muu, humina ja sen seassa jotain, en oikein tiedä mitä.

Nyt taas humisee ja ajattelen sukupuolta ja sukupuolen takaista tilaa.

Koko ajan haluaisin sanoa: tämä utooppinen tila, tämä väliaikainen tila. Sanon: tämä ehdotus. Koko ajan unohtelen ja muistelen ja unohdan ja muistan ja unohdan ja jotain purkaantuu ja katoaa ja häviää. En ajattele mitään. Olen tässä maisemassa. Tämä on tämä maisema.

Tämä väliaikainen tila, tämä keidas, tämä utooppinen, mahdollinen tila. Täällä haluaisin olla. Tästä tilasta haluaisin pitää huolta. Pidän tästä tilasta nyt huolta. Tänne voi tulla. Ei tarvitse mitenkään. Täällä haluaisin olla. Tämän väliaikaisen hetken. Tämä mahdollinen tila. Tämä ehdotus, tämä toteamus. Tämä keidas.

- Emilia Kokko, Kansallisteatteri.fi

Tätä lukiessani herkistyn. Sanat koskettavat minua, liikahduttavat tunteita. Kirjoitus soljuu sensitiivisyydessään, pakenee määritelmällisyyttä ja silti kuvaa haurautta ja huokoisuutta niin tarkasti. Haluan vain sukeltaa siihen.

Manifestoin ympärillemme enemmän unelmointia, positiivisia haavekuvia, kannustavia sanoja, empaattisia tekoja, pyyteetöntä rakkautta, antamista ja jakamista. Haluan tuntea ihmisten sieluja, en vain ulkonäköä. Haluan juhlia tietämättömyyttä, rikkinäisyyttä, epävarmuutta, ensi-sijassa erilaisuutta. Yhteiskunnassamme on ollut paljon turhia sortavia rakenteita, ahtaita oppeja ja järjestelmiä, joita emme enää tarvitse. On normikriittisyyden aika.

Luontotilassa kuljen kuvitteellisen reitin, unelmointisilmukan (Leppänen & Pajunen 2019, 140). Metsäpolulla herää tunne, että kulkiessa en askellakaan eteenpäin vaan sisäänpäin. Taival vie kohti sisintä, syvien kaipuiden ja halujen luo. Silmukka johtaa pienelle vesiputousaltaalle, Toivomuskaivolle, jota ympäröi kutsuva sammalpatja ja kuusen juurten alta pulputtaa kirkas lumoava puro. Toivomuskaivo solisee, nöyränä istun sen vierellä. Päätän olevani välkehtivä toivonlähde itsekin. Mutta mikä on oma toiveeni?

Puutarhakeidas, teekeidas, kukkaniitty, metsäkeidas, luontopolku, sammalkudelma, haluan elpyä lammella, järvinäköalassa, levähdyspaikassa. se onkin tässä. tässä voin levähtää. tässä keitaalla olemme juuri me, olemme keidas, hengitämme samaa ilmaa.

Lähteet

Ahmed, Warda. 2016. *Suomi ei ole valmis, koska minua ei ole kuultu*. Julkaisussa Lindfors, Sonya (toim.) 2016. TOISEUS 101 – näkökulmia toiseuteen. Helsinki: Urbanapa.

Amy Cuddy: Your body language may shape who you are. Ted-video 6/2012. Haettu 13.3.2020.

https://www.ted.com/talks/amy_cuddy_your_body_language_may_shape_who_you_are

Examined Life – Judith Butler & Sunaura Taylor. Youtube-video. Haettu 6.10.2010.

<https://www.youtube.com/watch?v=k0HZaPkF6qE>

Ellilä, Tiina. 2017. “Feministi Saara Särmä epäilee: Onko valkoinen heteromies ihminen laisinkaan?” *Aamulehti* 18.4.2017. Haettu 4.3.2020

<https://www.aamulehti.fi/a/24419221>

Forbes. Talouslehden sivusto. Haettu 13.3.2020. <https://www.forbes.com/real-time-billionaires/#3775fef3d78>

Hellsten, Tommi. 2000. *Saat sen mistä luovut: Elämän paradoksit*. Helsinki: Kirjapaja

Hubara, Koko. 2016. *Tarinoiden kertomisesta*. Julkaisussa Lindfors, Sonya (toim.) 2016. TOISEUS 101 – näkökulmia toiseuteen. Helsinki: Urbanapa.

Keränen, Katja. 2013. *Joogan asanaharjoitusten välittömät vaikutukset autonomisen hermoston toimintaan ja psyykksiin tekijöihin*. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto, Terveystieteiden tiedekunta / Lääketieteen laitos.

https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20130325/urn_nbn_fi_uef-20130325.pdf

Kokko, Emilia. 2018. Kansallisteatterin blogi. *Sukupuolen takaisuus: Tämä tulee mieleen, kun ajattelen sukupuolta*. Haettu 16.3.2020.

<https://kansallisteatteri.fi/blogi/sukupuolen-takaisuus-tama-tulee-mieleen-kun-ajattelen-sukupuolta/>

Kuuranne-Autelo, Malla & Kumpulainen, Seppo (toim.) 2018. *Kesken – näyttelijänkoulutuksen rakentuminen opettajien kokemana*. Helsinki: Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu

Leppänen, Marko & Pajula, Adela. 2019. *Suomalainen metsäkyly*. Helsinki: Gummerus.

Lindfors, Sonya (toim.) 2016. TOISEUS 101 – näkökulmia toiseuteen. Helsinki: Urbanapa, verkossa: <http://urbanapa.fi/wp-content/uploads/2012/10/TOISEUS-101-n%C3%A4k%C3%B6kulmia-toiseuteen.pdf>

Lindfors, Sonya. 2018. Noble Savage –kurssi. Muistiinpanot kurssilta. Teatterikorkeakoulu, Helsinki. 11.-12.2.2018.

Lindfors, Sonya. 2016. *Keskusteluja katseesta*. Julkaisussa Lindfors, Sonya, (toim.) 2016. TOISEUS 101 – näkökulmia toiseuteen. Helsinki: Urbanapa.

Lindfors, Sonya & Palo, Olga. 2020. Decolonising the stage –mestarikurssi. Muistiinpanot kurssilta. Teatterikorkeakoulu, Helsinki. 11.-14.2.2020.

Lindfors, Sonya. 2019. *Ajatuksia inkusiivisuudesta ja taiteesta*. Julkaisussa Monni, Kirsi ja Törmi, Kirsi (toim.). *Yhteisö ja taide: teemoja ja näkökulmia 2000-luvun taiteilijan laajentuneeseen toimintakenttään*, Teatterikorkeakoulu, Taideyliopisto, Helsinki: Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 71, verkossa: disco.teak.fi/yhteiso-ja-taide.

Lyyra, Riina. 2017. *Kehon ja mielen yhteyden vaikutus hyvinvointiin*. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulu, Tanssinopettajan koulutusohjelma.

Monni, Kirsi ja Törmi, Kirsi (toim.). 2019. *Yhteisö ja taide: teemoja ja näkökulmia 2000-luvun taiteilijan laajentuneeseen toimintakenttään*, Teatterikorkeakoulu,

Taideyliopisto, Helsinki: Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 71,
verkossa: disco.teak.fi/yhteiso-ja-taide.

Naukkarinen, Katri & Palo, Olga (toim.) 2019. *Ajatuksia feminismistä taiteen tekemisessä*. Helsinki: Helsingin Feministinen Salaseura & Koneen säätiö

Pape-Mustonen, Terhi. 2016. Maaseudun tulevaisuus: *Suomi on maailman metsäisin teollistunut maa*. Haettu 16.3.2020. <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/metsa/suomi-on-maailman-mets%C3%A4isin-teollistunut-maa-1.139211>

Rissanen, Niina. 2019. *Biofilinen suunnittelu - hyvinvointia tilaan?* Espoo: Aalto-yliopisto, Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu.
<https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/41607>

Ruotsalainen, Jukka. 2018. *Minä ja muut – ajatuksia rooleista ja toiseudesta*.
Julkaisussa Kuuranne-Autelo, Malla & Kumpulainen, Seppo (toim.) *Kesken – näyttelijän-koulutuksen rakentuminen opettajien kokemana*. Helsinki: Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu

Saarikoski, Atlas & Kovero, Solja, (toim.) 2013: *Älä oletta – Normit Nurin!* Helsinki: Seta ry, verkossa:
https://www.dropbox.com/s/bfgw8cddd30vtkp/NORMIT_NURIN.pdf?dl=0

Seta: *Sateenkaarihistoria Suomessa*. Haettu 29.3.2020.
<https://seta.fi/ihmisoikeudet/sateenkaarihistoria-suomessa/>

Särmä, Saara. 2017. ”Onko valkoinen heteromies ihminen?” *Kansan uutiset* 16.4.2017.
Haettu 3.3.2020. <https://www.kansanuutiset.fi/artikkeli/3704425-saara-sarma-onko-valkoinen-heteromies-ihminen>

Taiteellinen pervokalenteri. Haettu 29.3.2020.
<https://taiteellinenpervokalenteri.wordpress.com/mika-queer/>

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos THL ”Vammaisuus”. 2018. Haettu 10.3.2020.

<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/vammaisuus>

TKM: *Vammaisuuden historia Suomessa*. Haettu 16.3.2020.

http://tkm.fi/ihan_epanormaalialia_multimedia/fi/?page_id=227

Toneelacademie.nl. Oppilaitoksen kotisivu. Haettu 10.3.2020.

<https://www.toneelacademie.nl/en/programs/performer/general>

Wikipedia: *Vammaisuus*. Haettu 16.3.2020.

https://fi.wikipedia.org/wiki/Vammaisuus#Historiaa_2

Wikipedia: *White people*. Haettu 29.3.2020.

https://en.wikipedia.org/wiki/White_people